Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνις λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ΄. ✻ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 29 ΤΟΥ ΝΟΕΒΡΗ 1909 ✻ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✻ ΑΡΙΘΜΟΣ 368

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου (συνέχεια).
Μ. ΘΕΡΣΙΤΗΣ. Φωνὲς ἀπὸ τὰ βάθη.
Γ. ΚΟΝΤΟΣΤΑΝΟΣ. Γενεβέζικα γιωβιλαῖα.
ΕΝΑ ΚΟΠΕΛΛΙ. Γεωγραφικά.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στὸ περιθώριο.
Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Ἐπιθυμιά.
Π. ΦΛ. Λίγες γραμμὲς γιὰ τὸν Πέτρο Βασιλικό.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχὲς (συνέχεια).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ἀπὸ τὴν πρωτοχρονιὰ θἀναγκαστεῖ νἀνεβάσει τὴ συντρομή του σὲ δρ. 10 γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη καὶ σὲ φρ. χρ. 12 1]2 γιὰ τὸ Ἐξωτερικό. Τὸ κάθε φύλλο θὰ πουλιέται, ὅπως καὶ πρὸ δυὸ χρόνια, 20 λεφτά.

Μὲ τὴν ἰσοτιμία φράγκου καὶ δραχμῆς χάρτινης κάθε συντρομὴ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ποὺ λογαριαζότανε πρῶτα γιὰ 12, 13 καὶ γιὰ 14 ἀκόμα δρ., μᾶς ἔρχεται σήμερα μόνο 10 δρ. Κι ἀ λογαριάσουμε 2 1]2 δρ. τὸ γραμματόσημο τῆς χρονιᾶς γιὰ κάθε συντρομητή, ξεπέφτει ἡ συντρομὴ τοῦ Ἐξωτερικοῦ σ' ἑφτάμισι δρ. μονάχα. Τὸ τί ζημιώνεται ὁ «Νουμᾶς» ἀπ' αὐτόνε τὸν ξεπεσμὸ τοῦ φράγκου, ὁ καθένας τὸ βλέπει καὶ περιττὸ νὰν τὸ ποῦμε μεῖς.

Ἀνάγκη λοιπὸν οἱ φίλοι νὰ μᾶς συντρέξουνε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ξακολουθήσουμε τὸν ἀγώνα. Μὲ τὸ μικρὸ αὐτὸ ἀνέβασμα τῆς συντρομῆς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ποὖχουμε ἀπ' τὴν ἄλλη, πὼς οἱ συντρομητάδες μας σιγὰ σιγὰ θὰ συνηθίσουνε νὰ πλερώνουν ταχτικὰ τὴ συντρομή τους, θὰν τὰ καταφέρουμε νὰ βγάζουμε ταχτικὰ τὸ «Νουμᾶ» καὶ νὰν τονὲ βγάζουμε ἀργότερα δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα, ἢ μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα μὰ μὲ 12 σελίδες.

Γιὰ τοὺς παλιοὺς συντρομητάδες μας τὸ ἀνέβασμα τῆς συντρομῆς δὲν εἶναι **ὑποχρεωτικὸ** μὰ **θελληματικό.** Δηλ. ὅσοι θέλουν ἢ βρίσκουν πὼς δὲν ἔχουμε δίκιο, μποροῦνε νὰ μᾶς πλερώνουνε γιὰ χρονιάτικη συντρομή τους 5 δρ. γιὰ τὴν Ἀθήνα, 7 γιὰ τὶς ἐπαρχίες καὶ φρ. χρ. 10 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Γιὰ νἀναγκαστοῦμε νὰ ζητήσουμε τὴ μικρὴ αὐτὴ θυσία, θὰ πεῖ πὼς **ὑπάρχει ἀνάγκη** νὰν τὴ ζητήσουμε. Καὶ παρακαλοῦμε τοὺς συναγωνιστάδες μας νὰ μᾶς πιστέψουν.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ*)

38

Δύσκολα ξανοίγομαι. Αὐτὸ ποὺ λέμε κρασοκατάνυξη δὲν τὸ ξέρω. Τὰ μίση μου κ' οἱ ἀγάπες μου δὲν ξετυλίγονται· ξεσπᾶνε. Κάποτε μπόρεσα νὰ τὸ φανερώσω τὸ μεθύσι τῆς σάρκας μου. Τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου σχεδὸν ποτέ. Πρέπει νὰ βρεθῶ μόνος γιὰ νὰ κλάψω. Δάκρυσα γι' ἀνθρώπους ποὺ ἂν τὸ μαθαίνανε, θὰ ξαφνιζόντανε. Μ' ἀνάθρεψε, ἄγρια κι ἄταχτα, ἡ μοναξιά.

39

Ψυχάρης «Ἡ ἄρρωστη δούλα». Τῶν Γκογκοὺρ ἡ «Germinie Lacérteux». Georges Moore «Ester Watey». *Τολστόης «Δοῦλος καὶ κύριος». Τοῦ Λαμαρτίνου «Ἱστορία μιᾶς δούλας». Τοῦ Μιρμπῶ «Ἡμερολόγιο μιᾶς ὑπηρετρίας». Τὴν περίφημη «Παμέλα» τοῦ Ριχαρτζον, ἂν ἀγαπᾶτε, δουλικὸ κ' ἐκεῖνο. Συγκρίνατε· δοσοληψίες καὶ ταιριάσματα ἀφεντάδων καὶ δούλων βαθειὲς καὶ κατανυχτικὲς μέσα στὴν πιὸ πεζὴ πραγματικότητα. Οὔφ! ἐμεῖς ἀκόμα χαμπάρι δὲν πήραμε ἀπὸ κρίση κι ἀπὸ κριτικὴ καὶ συγκριτικὲς μελέτες γυρεύεις;*

40

Ποτὲ ἄνθρωπος δὲ θἀγάπησε τόσο στὴ ζωή του σὰν ἐμένα καὶ ποτὲ ἄνθρωπος δὲ θἀπόλαψε τόσο λίγο τὸν ἔρωτα, σὰν ἐμένα. Ποτὲ ἄνθρωπος δὲ θὰ λαχτάρησε τόσο σὰν ἐμένα τοὺς μακρόσυρτους δρόμους, τοὺς ἀτέλειωτους περίπατους κάτου ἀπὸ τοὺς ὁλάνοιχτους οὐρανούς, καὶ ποτὲ ἄνθρωπος δὲ θὰ κουνήθηκε καὶ δὲ θὰ ταξίδεψε τόσο λίγο σὰν κ' ἐμένα.

41

Ὁ Γκαῖτε στὶς κουβέντες του μὲ τὸν Ἔκερμαν φάσκει καὶ ἀντιφάσκει, καθὼς κάνε οἱ λογιώτατοι. Δηλαδὴ λέει καὶ ξελέει. Γιατὶ σὲ κάθε λόγο του καθρεφτίζει κι ἀπὸ ἕνα της πρόσωπο ἡ πολυπρόσωπη ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄσπρη, μᾶς λέει στὸ χαριτωμένο του φιλοσοφικὸ διήγημα «Ἡ ἀνθρώπινη τραγῳδία» ὁ Anatole France. *Γιατὶ γίνεται ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα.*

42

Δὲ θυμᾶμαι ποτὲ νἄνοιωσα τὸ φόβο τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Μονάχα φόβος καμιὰ φορὰ μὲ κυρίευε. Μὰ τὸν κυρίεψα κ' ἐγὼ στὸ τέλος. Μιλῶ γιὰ τὰ χρόνια μου τὰ παιδιακίσια. Κάποτε παράξενα ὑλικοποιοῦσα τὰ ἄϋλα. Φαντασία ποιητῆ ἀπὸ τότε. Μιὰ φορὰ τὴ μπόρα τὴν εἶδα, ψηλὴ σὰν κατάρτι καραβιοῦ καὶ μαύρη. Ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ βλογιά. Πρόσωπο ἐκείνη. Ἄλλη μιὰ φορὰ μοῦ φάνηκε πὼς μὲ κυνηγήσανε, στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ μου, ποὺ ἀνέβαινα, νεράϊδες. Τίποτ' ἄλλο.

43

Τὸν περίφημο ἀμερικανὸ ποιητὴ τὸν Οὐίτμαν, τόνε φίλησε ὅταν εἴτανε μικρὸ παιδάκι, ὁ περίφημος γάλλος στρατηγὸς ὁ Λαφαγέτ, ἐκεῖ ποὺ ἦρθε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴ λευτεριὰ στὴν πατρίδα του. Τὸ δικό μας τὸ Λασκαράτο, μικρὸ παιδάκι, τόνε φίλησε περνάντας ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιά, ὁ Μπάϋρον. Τάχ' ἀπὸ τὰ φιλιὰ τοῦτα νὰ κολλήσαν ὁ Ἀμερικανὸς τὸν ἀκράτητο δημοκρατικό του ἐνθουσιασμὸ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, κι ὁ Κεφαλλονίτης τὸ πεῖσμα καὶ τὴ φλέβα τὴ σατυρική; Ποιός ξέρει! Περίεργο κι ἀρκετὰ διασκεδαστικὸ εἶναι πῶς γνωρίζονται στὸν τόπο μας ὁ γάλλος ἐπαναστάτης κι ὁ ἀντάρτης ἐγγλέζος. Ὁ δεύτερος, γιατὶ πέθανε στὸ Μεσολόγγι. Ὁ πρῶτος, τύπος ἥρωα ρωμαντικοῦ, ἴσαμε τὰ 1865.

Λαφαγὲτ ἡ ἀνθισμένη νεολαία θὰ ζητήσῃ,
Καὶ τὸν Λαφαγὲτ θὰ εὕρῃ εἰς τοῦ Γρίβα τὸ σπαθί.

Παράσχος.

44

Τὰ ὀνόματα συγχίζουν· κ' ὕστερα οἱ ἐφημερίδες τἀποσυγχίζουν. Ἑλληνισμὸς θὰ πῇ μόρφωση, πολιτισμός. Κ' Ἑλληνισμὸς θὰ πῇ λαός, ἐθνισμός. «Ὁ Ἑλληνισμὸς—ἔγραφε τὶς προάλλες μιὰ ἐφημερίδα—μ' ὅλας τὰς καταδιώξεις ποὺ ὑφίσταται, θριαμβεύει.» Κ' ἔφερνε παραδείγματα ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο τὸν ἀνθρωπικὸ Ἑλληνισμὸ ποὺ κανένας δὲν τὸν κατατρέχει πιά, ἐκεῖ ποὺ ἤθελε νὰ νοήσῃ τὸν Ἑλληνισμὸ τὸ σύγκαιρο, τὸν πολιτικό, τὴ Ρωμιοσύνη δηλονότι τοῦ 1907. Μὰ στὸ ἕνα τοῦτο τὄνομα τὰ δυὸ τοῦτα νοήματα, πόσο διαφορετικά! Ἔτσι ὁ Σπινόζας λέει πὼς ὁ θεός του παραλλάζει τόσο ἀπὸ τὸ θεὸ τῶν ἀνθρώπων ὅσο κι ὁ ἀστερισμὸς ὁ λεγόμενος τοῦ Κυνὸς ἀπὸ τὸ ζῶο τὸν Κύνα. Ὅμως καὶ μ' ὅλα τους τὰ παραλλάσματα τοὺς δυὸ Ἑλληνισμοὺς δὲν τοὺς χωρίζει ἡ ἄβυσσο τούτη. Προσκυνᾶμε τὸν ἕνα καὶ μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἀσύγκριτος. Μὰ βρίσκομαι μέσα στὸν ἄλλο. Εἶμαι σπλάχνο του.

45

Τὸ ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Γιαννάκη. Ὁ ψωροπε-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 341.

ρήφανος ποιητής, ποὺ μέσα μας εἶναι, καταφρονεῖ τοὺς πεζοὺς ποὺ πάν' ἐκεῖ καὶ χοντροκάθουνται. Σ' ἕνα μέρος, χωρὶς ὁρίζοντα, ποὺ βλέπεις ἀπὸ τὴ λεγόμενη φύση ὅσο βλέπεις κι ἀπὸ πλυσταριό. Ψωροπερήφανε ποιητή, ἔχεις ἄδικο, κι ὁ κόσμος, δίκιο. Ὁ ἄνθρωπος ζῷο κοινωνικό. Πάει γιὰ νὰ φάῃ διαλεχτὸ τὸ γλυκούλι του, καὶ γιὰ νὰ διῇ καὶ γιὰ νὰ τόνε διοῦνε, πράματα ἀκόμα πιὸ γλυκὰ καὶ διαλεχτότερα. Κ' ἕνα προσωπάκι ὄμορφο νὰ ξονοίξῃς ἐκεῖ μὲ δυὸ μάτια ἀπὸ κεῖνα, νά καὶ ἡ φύση. νά καὶ οἱ ὁρίζοντες! Πρέπει νὰ εἶσαι εἴκοσι χρόνων, λιμοκοντόρος, καλοντυμένος, Ἐρωτόκριτος, Lovelace, *καὶ τότε τὸ ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Γιαννάκη σὲ μαγεύει πιὸ πολὺ ἀπὸ τἀνεβάσματα στοὺς Λυκαβητοὺς καὶ στὶς Ἀκρόπολες.*

46

Ἡ λίμνη τοῦ Λεμάνου καὶ ἡ λίμνη τοῦ Βραχωριοῦ. Ὑπάρχει ψώρα εὐρωποϊσμοῦ καὶ ψώρα πατριωτισμοῦ. Ἡ δεύτερη :—Πῶς πηγαίνετε στὴν Ἑλβετία! Ἔχουμε στὴν Ἑλλάδα Ἑλβετίες ἄλλο τίποτε! — Μάλιστα. Μὰ καὶ τὴ φύση τὴν κάνει ὁ ἄνθρωπος. Τὴ νέα ἑλληνικὴ φύση δὲν τὴν ἔκαμε ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος, κι ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ στέκῃ ἐκεῖ ποὺ στέκεται ἀκαλλιέργητη, ἀπείραχτη, πρωτόγονη, ἡ οὐδέτερη, ἂν ἀγαπᾶτε (μήτε καλὴ μήτε κακή), φύση. Τὶς γνωρίζω τὶς ὁμορφάδες ὅλες τοῦ φυσικοῦ κόσμου τοῦ ἑλληνικοῦ. Μὰ τοῦτες ὡς τὴν ὥρα φανερώνονται στὰ μάτια λίγων ἀρχαιολόγω μόνο, ἑλληνιστῶν κ' ἑλληνολατρῶν.

47

Ἡ θρησκεία. Κάπως γνωρίστηκα μ' αὐτή, μὰ ποτὲ δὲν τὴν αἰστάνθηκα. Κάποτε, σὲ διαφορετικοὺς καιροὺς τῆς ζωῆς μου, κι ἀράδ' ἀράδα, θέλησα νὰ παίξω ρόλο χριστιανοῦ, βουδδιστῆ, πολύθεου. Μὰ πάντ' ἀπὸ διαβάσματα κ' ἐντύπωσες καλαισθητικές, ὑποθέτω. Οἱ ἐκκλησιὲς μὲ συγκινοῦν· μὰ πάντα τὴ φαντασία μου πιὸ πολὺ καὶ τὰ αἰσθητήρια· ὄχι τὴν καρδιά μου. Τὸ λιβάνι μὲ λαγγεύει· τὸ ἴδιο καὶ σὰ μυρίζομαι τὸ τραντάφυλλο. Στὴν ἐκκλησιὰ παιδὶ θυμόμουνα τὶς ἀγάπες μου, κ' ἔμεν' ἀπὸ τὴ θύμησή τους ἐκστατικός. Ἴσαμε προχτὲς ἔννοιωθα τὴν ἀνάγκη νὰ πηγαίνω στὴν ἐκκλησιὰ τὴ ρούσικη. Ἕνας Εὐαγγελιστὴς τοιχοζωγράφιστος, ἕνας ἄγγελος ἐλαφροπετώντας τάχ' ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ κονίσματα τοῦ Ἱεροῦ, ὁ χορός, τὸ ρυθμικὸ συγύρισμα τοῦ ναοῦ μὲ τοὺς ἁρμονικούς του χρωματισμούς, μὲ τραβοῦσανε. Μὲ γαργαλίζανε καὶ μοῦ γίνονταν ὄνειρα τὰ γονατίσματα κάποιων, ὡραίων πάντα μπροστὰ στὰ μάτια μου, γυναικῶν, κορμιῶνε λυγύσματα, λαιμῶν ἀποκαλυπτικὰ ξεγυμνώματα. Παλληκάρι, σὰν πρωτοῆρθα στὴν Ἀθήνα, ἐκεῖ πρωτοάρραξα. Κόντεψα μιὰ φορὰ στὰ νιάτα μου νἀγαπήσω μὲ μιὰν ἀγάπη παράξενη μιὰν εἰκόνα τῆς Καπνικαρέας· τὴν ἁγία Εὐφημία. Δυνατὰ διαβάζω, ἀπαγγέλλω κομμάτια ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Γραφὴ κι ἀπὸ τροπάρια τῆς βυζαντινῆς ποίησης· μ' εὐφραίνουνε τὰ στρογγυλὰ τὰ λόγια τους ὅμοια μὲ τοὺς στίχους τοῦ Οὐγκὼ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη. Τῇ θρησκευτικὴ συγκίνηση τὴν ἀπόλαψα μονάχα σὲ κάποιες μου κοριτσιῶν ἀγάπες ποὺ ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ τὰ πλησιάσω. Μήπως καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ σημαντικὸ τὸ γνώρισμα δὲν εἶναι τάχα τὸ ἀπλησίαστο; Καὶ μόνο ἡ τέχνη μοῦ φανερώθηκε σὰ θρησκεία· κι ἀπὸ τὴν τέχνη, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τὸ ποίημα.

48

Ἡ Ἀθήνα ἔχει τὸ χρῶμα. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ χρῶμα, τὴ nuance· *τὴ χρωματιά, ἂν ἀγαπᾶτε. (Δηλοδὴ τ ὰ ν ε ρ ά, τὸ ἀπέραντο ἀτλαζένιο γαλαζοφόρεμα τοὐρανοῦ της). Δὲν ἔχει πρασινάδες· ξερότοπος. Ἔχει τὸ μάρμαρο ποὺ σπιθοβολᾷ. Κι ὁ Θεόφιλος Γωτιὲ βλέποντας τὴν Ἀθῆνα, κατάλαβε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχει τὸ δέντρο. Ἔχει τὸν ἀέρα. Ἔχει τἀρχαῖα. Τίποτε τωρινό. Τὰ τωρινά, βάλ' τους ρίγανη. Ἔχει τὰ Μουσεῖα. Ὅμως ὄχι τὴ ζωγραφιά. Τὸ ἄγαλμα. Κι ὄχι τόσο τὸ ἄγαλμα, ὅσο τὸ ἀνάγλυφο. Κι ὄχι τόσο τὸ ἀνάγλυφο, ὅσο τὸ σύντριμμα. Εἶναι κάποιοι τάφοι, περιβόλια. Κ' εἶναι κάποιοι τάφοι ποὺ δὲν τρέφουνε καὶ τὸ φτωχότερο χορτάρι, μὰ ποὺ εἶναι ὅλο ἀπὸ πέτρα κι ἀπὸ ἀγάλματα. Ἡ Ἀθήνα. Κοιμητήρι ἀπὸ τάφους τοῦ δεύτερου εἴδους. Ἡ Ἀθήνα ἡ παντοτινή, μὰ ὄχι καὶ ἡ Ἀθήνα ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι καὶ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ βασίλειου. Θὰ ἤθελα ἕνα ἔργο τέχνης, βιβλίο, ποίημα, δρᾶμα, μυθιστόρημα, περιήγηση, ποὺ νὰ καθρεφτίζῃ ἔτσι σὲ ὅλα καὶ μὲ ὅλα της τὴν αἰώνια τὴν Ἀθήνα.*

49

Ὅμως ἔχω κάτι πολὺ θηλυκὸ μέσα μου. Καταλαβαίνω πὼς μοῦ ἔρχονται δάκρυα, πὼς δὲ μπορῶ νὰ τὰ κρατήσω, κ' ἐκεῖ ποὺ ἕνας ἄντρας θἄδειχνε τὴ γροθιά του ἢ τὸ πολὺ πολὺ μιὰ καταφρόνεση. Ἄντρας μπορεῖ νὰ εἶναι κάποτε ὁ νοῦς μου. Μὰ εἶναι τοῦτο ἀρκετό, μὲ μιὰ καρδιὰ γυναίκεια;

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

Σουφρώνει τὰ φρύδια του ὁ Ἀγᾶς.

— Κι ἀμ' ἡ μάννα σου; τοῦ λέει· ποιός θὰ τὴν πάρῃ στὸ λαιμό του τὴ μάννα σου; Κι ὁ πατέρας σου;

— Ἀφεντέσημ Ἐφεντημ, τίποτις δὲν εἶνα: αὐτά. Ὁ πατέρας μου εἶναι μισὸς μουσουλμάνος. Ἡ γριὰ πάλι, θὰ φωνάξῃ, θὰ κλάψῃ, κ' ὕστερα θὰ μερώσῃ. Τί θἄκανε ἂν εἶτανε θάνατος; Ἐδῶ ἔχει ἡ Προφήτη ἢ θάνατο.

Κοντοστέκεται ὁ Ἀγᾶς καὶ τὸν καλοβλέπει στὰ μάτια.

— Καὶ ποιός θὰ σοῦ πάρῃ τὴ ζωὴ ἀ δὲν ἀλλαξοπιστήσῃς;

— Ἡ ἀγάπη. Ἔμπαινα χτὲς στοῦ πύργου σου τὴν αὐλή. Στὸ γωνιακό του παράθυρο εἶταν ἕν' ἄσπρο γατάκι κ' ἔπαιζε μὲ τοῦ γιασουμιοῦ τὰ κλωνιά. Γλυστράει ἔξαφνα τὸ γατάκι καὶ πέφτει μὲς στὴν αὐλή. Προβάλλει ἀμέσως ἕνα πρόσωπο, σκύβει, σέρνει μιὰ φωνὴ καὶ χάνεται πάλι μέσα στὸν πύργο.

Πετάχτηκε τότες ὁ Χασάνης ἀγριεμένος κ' ἔτρεξε κατὰ τὸ χαρέμι.

— Ἀμὰν, Ἐφέντημ, στάσου! Ἂν εἶναι νὰ παιδευτῇ κανένας, ἐγὼ πρέπει νὰ παιδευτῶ, ποῦ εἶχα μάτια κ' εἶδα ἕνα πλάσμα ποῦ ἥλιος δὲν τἄγγιξ' ἀκόμα. Μπῆξε το μέσα μου τὸ χαντσάρι σου, νὰ μὴ λὲς πῶς ζῇ ἐκεῖνος ποῦ τὴν εἶδε τὴν κόρη σου.

Στέκεται ὁ Ἀγᾶς κι ἀγριοβλέπει.

— Δὲν ἔχεις χαντσάρι μαζί σου; Νά, τὸ δικό μου. Χῶστο ἴσια μὲς στὴν καρδιά μου. Θυμήσου ὅμως τὸ χτεσινὸ τάξιμό σου. Στοχάσου τὸ τί θὰ εἶμαι σὰ γίνω παιδί σου. Στοχάσου πῶς ἀγόρι δικό σου δὲν ἔχεις. Στοχάσου τί τρομερὸς πολεμιστὴς τοῦ Προφήτη γίνεται τὸ ρωμιόπουλο καὶ σὲ τί λογῆς χέρια θἀφήσῃς τὴ δύναμή σου ὅταν ὁ Ἀλλὰχ σὲ κράξῃ κοντά του.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 353.

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Σηκώθηκε τώρα κι ὁ Ὀρέστης καὶ προσπαθοῦσε νὰ τῆς πιάσει τὰ χέρια καὶ νὰ τὴ βάλει νὰ καθίσει καὶ νὰ τὴν παρηγορήσει. Ὦ! πῶς νὰ τοῦ ξεφύγουν τέτοια λόγια! Καὶ τώρα πῶς νὰ τὴν παρηγορήσει, πῶς; Ἡ Χρυσούλα δὲν πῆγε ποτὲ μαζί του στὸ Μουσεῖο τοῦ Μορώ... Ναί, τώρα θυμᾶται.. Φίλησε τὴ Νόρα.. Εἴτανε μὲ τὴ Νόρα... Θέ μου!

Πάλευε ἡ Χρυσούλα, προσπαθώντας νὰ ξεφύγει τὸ ἄγγιγμα τοῦ Ὀρέστη.. Στὰ χέρια της μέσα τὸ μεταξωτὸ μαντηλάκι της γίνηκε χίλια κομμάτια. Τὸ δαχτυλίδι τῆς ἔσφιξε τὸ δάχτυλο, σὰ νἄτανε φίδι... (Ὦ! Θάνατε! Θάνατε!)

— Σώπα! Σώπα, Χρυσούλα! Μὴν κάνεις ἔτσι! Συχώρεσέ με!

— Ὤωω!

(—Ὦ! νἄμουνα μόνη, νὰ κυλιστῶ χάμω, νὰ ξεσκίσω μὲ τὰ νύχια μου τὰ στήθια μου καὶ νὰ βάλω μιὰ φωνὴ ὅσο μποροῦσα πιὸ δυνατὴ καὶ πιὸ στριγγιὰ γιὰ νὰ γκρεμίσω τὰ σπλάχνα μου.. Ὦ! πονῶ! πονῶ!...)

Πήγαινε κ' ἐρχότανε μέσα στὴν κάμερα, ἀλαλιασμένη Δὲν τολμοῦσε νὰ μιλήσει. Φοβότανε, ἂν ἀνοιγε τὸ στόμα της θἄβγαζε ἀναρθρες φωνὲς ζώου ποὺ κυνηγοῦνε καὶ στριγμώνουνε, ἢ ζώου ποὺ πεινᾶ καὶ κλαίει, ἢ ζώου ποὺ σφάζουνε... Πνιγότανε. Ἕνα φίδι κουλουριαζότανε στὸ λαιμό της. Θέ μου! Ἄπλωσε τὰ χέρια της κι ἄρπαξε τὴ χρυσὴ ἁλυσιδίτσα, τὴν ἔκαμε χίλια κομμάτια καὶ πέταξε πέρα τὸ σταυρὸ ποὺ φοροῦσε... Ἀλάφρωσε λίγο.. Ἔπεσε στὸν καναπέ, ξεκούμπωσε τὴ ρόμπα της στὰ στήθια καὶ πῆρε βαθιὰ τὴν ἀναπνοή της κι ἀναγερτὰ καὶ κουρασμένα πέσανε τὰ χεράκια της στὰ γόνατα καὶ εἶπε·

— Ὦ Θάνατε! Θάνατε!

— Τί ἔχεις, Χρυσούλα; Τί εἶπες; Σώπα! Συχώρεσέ με!

— Νὰ σὲ συχωρέσω; Τί μοῦ ἔκαμες; Μοῦ ἔκαμες τίποτα; Τίποτα... Δὲ μοῦ ἔκαμες τίποτα..

Μιὰ σιωπὴ βαρειὰ ἔπεσε. Ὁ Ὀρέστης ἀνήσυχος πηγαινορχότανε. Θἄδινε τὴ μισή του τὴ ζωὴ νὰ βρισκότανε στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου. Πῶς ν' ἀντικρύσει τὴ Χρυσούλα; Τί νὰ τῆς πεῖ; Ἀκκούμπησε τὸ μέτωπό του στὰ τζάμια καὶ κύταζε τὴ νύχτα. Χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ ρολόϊ, τάχατε γιὰ νὰ δεῖ τί ὥρα εἶναι, μὰ δὲν εἶδε τίποτα.

— Βιάζεσαι, Ὀρέστη, βιάζεσαι; Ἀλήθεια, θἄναι πιὰ μεσάνυχτα. Ἔσφιγγε τὰ δόντια της γιὰ νὰ μὴν κλάψει κ' ἡ φωνή της ἔβγαινε στριχτή.

— Μεσάνυχτα! ἀπὸ τώρα;

— Βλέπεις, Ὀρέστη; Μεσάνυχτα... Εἶναι καιρός...

Τὸ χαμόγελο πάλι, σὰ χαροντικὸ δρεπάνι, ἔσφαξε τὸ στόμα της, μὲς στὴ μέση.

(—Ὦ! νὰ φύγει! νὰ φύγει!)

— Ὄχι... Ἔχω ἀκόμα δέκα λεφτά... Γιατί βιάζεσαι, Χρυσούλα;...

— Ἀα! ἔχεις ἀκόμα δέκα λεφτά!

Ἔσφιξε τὰ χέρια της, στὰ μάτια της πετάχτηκανε δυὸ μεγάλα δάκρια, ρήχτηκε καὶ πῆρε τὸ καπέλο του, ἕνας κόμπος σιδερένιος ἔσκιζε τὸ λαιμό της, κ' ἡ φωνή της ἔτρεμε ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση καὶ τὸν ἀγριεμό:

— Πήγαινε! πήγαινε! Πάρε τὸ καπέλο σου.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

Δὲν ἄργησε νὰ μαλακώσῃ ὁ Χασάνης. Ξανακάθισε στὸ μιντέρι του. Ὁ Ἠλίας, σιωπηλὸς τώρα, ἔσκυψε καὶ περίμενε ἕνα λόγο ἀπὸ τὸν Ἀγᾶ.

— Παιδί μου, τοῦ λέει ὁ Ἀγᾶς, συλλογίσου το πάλι. Συλλογίσου τὴ μάννα σου, *τὴν κοτάρα τῆς μάννας σου*. Τί καλὸ θὰ δῆς ὕστερ' ἀπὸ τέτοια κατάρα! Στάχτη θὰ σὲ κάμῃ καὶ σένα καὶ μᾶς.

— Χίλιες κατάρες δὲν πιάνουν μπρὸς στοῦ Προφήτη τὴ χάρη. Ὁ Προφήτης τὸ θέλει, τὸ προστάζει, δικός σου νὰ γίνω. Ἐκεῖνος εἶναι ποῦ τὸ γκρέμησε τὸ γατί.

Σαὐτὸ πιὰ δὲν εἶπε τίποτις ὁ Ἀγᾶς. Σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε καὶ πρόσταξε νὰ φέρουν τὰ νταβούλια.

Ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα, ξεκούφαιναν τὸ χωριὸ νταβούλια καὶ πιστολιές. Εἶταν τὸ *σουννέτι* τοῦ *Μπραΐμη*.

Τὸ τί ἔγινε στὸ ἔρμο τὸ σπιτικὸ τοῦ Ἠλία σὰν ἔμαθαν οἱ γονιοί του πῶς *τούρκεψε* τὸ παιδί τους καὶ παίρνει τοῦ Χασάνη τὴν κόρη, εἶναι ἄλλη λυπητερὴ καὶ μακρινὴ ἱστορία.

Μέρες καὶ μέρες βάσταξαν οἱ γάμοι τοῦ Μπραΐμη καὶ τῆς Μελέκης. Ἄλλες τόσες μέρες μπαινόβγαιναν οἱ γιατροὶ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ μαύρου τοῦ Προεστοῦ. Τέτοιο ἀστροπελέκι ἀπάνω στἄσπρο κεφάλι του, δὲν μπόρεσε ὁ καημένος νὰ τὸ βαστάξῃ Ἡ γριὰ ἔζησε μερικοὺς μῆνες ἀκόμα, γιὰ νὰ δώσῃ, ὡς φαίνεται, καλὰ τὴν κατάρα της.

Τί τὰ θέλεις, πρέπει κάποτε νὰ τὶς πιστεύῃς αὐτὲς τὶς κατάρες. Εἰδεμή, γιατί πέθανε ἡ Μελέκη στὸν τρίτο τὸ μῆνα της; Γιατί τρελλάθηκε ὁ Ἀγᾶς καὶ τονε δέσανε χεροπόδαρα καὶ τὸν ἔδερναν ἀλύπητα νὰ τονε γιατρέψουν, κι αὐτὸς θεραπειὰ πιὰ δὲν εἶδε; Γιατί τὰ μισόχασε κι ὁ Μπραΐμης καὶ πούλησε πύργους, καὶ ξέκαμε χτήματα, καὶ πῆγε κ' ἔχτισε τὴν πετροφωλιὰ ἐκείνη ἀπάνω στὴν Τάμπια, καὶ ζοῦσε ὁλομόναχος, καὶ μήτε Τοῦρκο νὰ δῇ δὲν ἤθελε μήτε Χριστιανό, ὥπου πέθανε χρόνια κατόπι, καὶ χάρη νἄχῃ τὴ διαθήκη του, ποῦ ἔλεγε νὰ φέρουνε μὲ τὴ σερμαγιά του νερὸ στὸ χωριὸ, καὶ τώρα βλογοῦν τὴν ψυχή του Παπάδες κ' Ἰμάμηδες.

Τί ἄλλο εἶταν ποῦ τὴν ἔφερε ὅλη ἐκείνη τὴ συφορά!

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΤΡΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ

Ὕστερ' ἀπὸ σεβαστὸ διάστημα καιροῦ, ὁ Πέτρος Βασιλικὸς ἔκρινε καλὸ νὰ μοῦ ἀποκριθῇ σὲ κάποιο μου ρώτημα καὶ νὰ μοῦ λύσῃ μιὰ μικρὴ ἀπορία. Δυστυχῶς ὅμως, μόλο ποὺ παραδέχεται πὼς ὁ χαραχτηρισμός του δὲν εἶταν καὶ τόσο πετυχιμένος, δὲ θὰ μπορέσω οὔτε τούτη τὴ φορὰ νὰ συμφωνήσω μαζί του. Νομίζω πὼς ὁ Παλαμᾶς σ' ὅλα του σκεδὸν τὰ ἔργα (κι αὐτὸ γιατὶ ἐξαιρῶ τὰ πρῶτα του) εἶναι κύριος τῆς τέχνης του, καὶ παντοῦ ἀπὸ τὴν ποιητική του πηγάζει κάτι τι τὸ ταιριασμένο καὶ τὸ ἁρμονικό. Ὅσο κι ἂν ἔψαξα καὶ γύρεψα, δὲ μοῦ στάθηκε δυνατὸ νὰ βρῶ μήτε τὸ παραστράτισμα, μήτε τὸ τέντωμα τοῦ ποιητῆ. Αὐτὸ μὲ κάνει νὰ ὑποψιάζουμαι πὼς ἡ νέα ἐπεξήγηση τοῦ Βασιλικοῦ δὲν ἔχει βάση πραγματική· τοῦτο δείχνεται καθαρά, ἂν πάρουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, ποὺ ἀνεβαίνει στὶς πιὸ ἀψηλές, στὶς ἀνώτερες σφαῖρες, (γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τὴ φρασεολογία τοῦ Βασιλικοῦ), τέτοια σὰν τοὺς «Ἴαμβους κι Ἀνάπαιστους», «Ἑκατὸ Φωνές», «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», κτλ., ποὺ χωρὶς ἄλλο στέκονται τὰ πρῶτα, ἢ μέσα στὰ πρῶτα, ἔργα του. Γιὰ τὸ λόγον αὐτὸ θἄτανε καλὸ ὁ ἴδιος κριτικὸς νὰ μᾶς φωτίσῃ καὶ τούτη τὴ φορά, ξεχωρίζοντάς μας τὸ θετικὸ καὶ τ' ἀρνητικὸ μέρος τῆς ποιητικῆς, καθὼς καὶ τῆς αἰσθητικῆς ἐργασίας τοῦ Παλαμᾶ. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ ὑπαινιγμὸς ποὺ μᾶς κάνει ὁ Πέτρος Βασιλικός, σχετικὰ μὲ τὴν προσωπολατρεία καὶ τὴν ὁμολογία του γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ποιητῆ, μοῦ φαίνεται ἀταίριαστος· γιατὶ στἀλήθεια, τὴν προσωπολατρεία καὶ τὰ τέτοια πρέπει ν' ἀναζητήσουμε σ' ἄλλα στρώματα τῆς ρωμαΐκης ζωῆς, κι ὄχι στοὺς δυὸ τρεῖς σωστοὺς τεχνίτες μας, γενικὰ παραγνωρισμένους.

Ὅσο γιὰ τὸ βάλσιμο τοῦ Παλαμᾶ στὸ πλάϊ τοῦ ποιητῆ «τῶν Ἐλεύτερων Πολιορκημένων», μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι νωρὶς γιὰ κάθε τέτοιαν ἀσκοπη συζήτηση· σωστὸ εἶναι ν'ἀφήσουμε τὸν αὐριανὸ κριτικό, τοποθετημένο στὴν κατάλληλη ἀπόσταση, νὰ ξεδιαλύνῃ τὰ διάφορα τοῦτα σημάδια· κάθε ἐπικήρυξη κι ἀποκήρυξη, κάθε μεγαλήτερος καὶ μικρότερος (καθὼς τώρα τελευταῖα εἴχαμε μερικὰ νεανικὰ κρούσματα) πηγάζουν ἀπὸ ἀστόχαστες μανίες καὶ τὸ μόνο τους ἀποτέλεσμα εἶναι χάσιμο καιροῦ. Μὰ οὔτε πάλι ἔχει δίκιο ὁ Π. Βασιλικὸς νὰ δέρνεται γιὰ τὴν τόλμη καὶ τὴν ἀσέβεια ποὺ παρακίνησε μερικοὺς νέους νὰ συγκρίνουν τοὺς «Ἐλεύτερους Πολιορκημένους» μὲ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου»· γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πὼς πάντα οἱ «Ἐλεύτεροι Πολιορκημένοι» εἶναι μιὰν ἀτέλειωτη προσπάθεια, καὶ πὼς ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», ὅσο κι ἂν ὑστερεῖ στὴν ἀφάνταστη τέχνη τοῦ Σολωμοῦ, μολαταῦτα ἔχει κάτι τὸ τελειωμένο καὶ τὸ ἄρτιο, ἔχει τὴ λυρικὴ καὶ βαθειοστόχαστη σκέψη, ἔχει τὴν πλατειὰ καὶ δυνατὴ πνοή, ἔχει κάτι τὸ πρωτόφαντο γιὰ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα, καὶ τὰ τόσα ἄλλα — δὲ θέλω τώρα νὰ τοῦ κάνω κριτικὴ — ποὺ κρίνοντάς το, κι ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ κι ἀπὸ τὴν τεχνικὴ μεριά, ἀναγκαζόμαστε νὰ τοῦ δίνουμε ξεχωριστὴ θέση.

Δὲ θέλω νἀρνηθῶ τὴ νέα σοσιαλιστικὴ φάση τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ, οὔτε τὸν τεχνοκρίτη, δεμένο στενὰ μὲ τὴν καινούρια του ἐξέλιξη· ἀναγνωρίζω καὶ τὸ θάρρος του καὶ τὴν εἰλικρίνεια του καὶ σὲ πολλὰ τὴ φωτεινή του γνώμη. Μὰ θἄθελα τὴν κρίση του πιὸ πλατειὰ καὶ λιγώτερο ἀποκλειστική, μ' ἄλλα λόγια τὶς κριτικές του περισσότερο κριτικὲς καὶ λιγώτερο πολεμικές. Ὁ ἴδιος λόγος τόνε φέρνει σὲ θέση νὰ περιφρονῇ καὶ νἀποκηρύχνῃ τὰ τραγούδια του, ποὺ μολαταῦτα ἐγὼ ξακολουθῶ νὰ τἀγαπῶ, καὶ πολλὲς φορὲς νὰ σκύβω ἀπάνω τους καθὼς σὲ κάτι ὡραῖο.

Π. ΦΛ.

ΓΕΝΕΒΕΖΙΚΑ ΓΙΩΒΙΛΑΙΑ*)

Στὸν Alphonse Chrétien

Μοῦ ἐπιτρέπεται, θαρρῶ, νὰ μιλήσω ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ τὴ Γενέβη. Δὲν εἶναι ξένη, ἰδιαίτερα στὰ μέρη μας. Καθένας ἀκούγοντας τῆς Γενέβης τὄνομα θυμᾶται τὸν Eynard καὶ τὶς γεννᾶτες συνεισφορὲς ὡς κι αὐτῶν τῶν μανάβηδων, καὶ πολλοὶ θἄχουνε ἀκουστὰ τὴν τιμητικὴ ὑποδοχὴ ποὺ ἔγινε στὸ δικό μας τὸν Ἰ. Καποδίστρια, ὅταν ἔδωκε τὴν παραίτησή του ἀπὸ γραμματέας τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Ρουσσίας. Εἶν' ἀλήθεια πὼς κι ὁ Καποδίστριας δὲν εἶχε σκιαχτεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ, στὸ

*) Τὸ ἄρθρο αὐτὸ μᾶς στάλθηκε τὸ καλοκαίρι, μὰ τὸ ἀργήσαμε γιατ' εἶχαν ἄλλα σειρά.

καὶ πήγαινε!

Τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὸν ἔσπρωχνε πρὸς τὴν πόρτα.

— Ἀα! ἔχεις ἀκόμα δέκα λεφτά! Πήγαινε μὴν ἀργήσεις! Πήγαινε μὴν ἀργήσεις!

Ἔτρεμε σύγκορμη.

(—Ὤ, νὰ μπορέσω νὰ κρατηθῶ, νὰ κρατηθῶ καὶ νὰ μὴ λιγοθυμήσω!)

Ἄνοιξε βιαστικὰ τὴν πόρτα, κρατοῦσε μὲ τὸ ζερβό της χέρι τὴν καρδιά της ποὺ τὴν πονοῦσε καὶ μὲ τὸ ἄλλο της χέρι τὸν ἔσπρωχνε καὶ τοῦλεγε σὰν τρελλή, ξαγριεμένη, μουγγά·

— Πήγαινε! Πήγαινε!

III

Ὡς ἔκλεισε τὴν πόρτα μὲ κρότο ξοπίσω του, σωριάστηκε ἡ Χρυσούλα χάμω. Ἔβαλε τὸ κεφάλι της μέσα στὰ γόνατα καὶ τὰ μαλλιά της λυθήκανε καὶ ξεκούμπωσε ξεσκίζοντας τὴ ρόμπα της γιὰ ν' ἀναπνεύσει, γιὰ νὰ μὴν πνιγεῖ. Ἀναστέναζε βαθιά, σὰ ζῶο πληγωμένο.

Κ' ἔπειτα ξάπλωσε χάμω κι ἄνοιξε τὰ χέρια της κ' ἔβαλε μιὰ φωνὴ στριγγιά, ποὺ ἔσκισε μέσ' στὴ μέση τὴ νύχτα κι ἀνασηκώθηκε λίγο ἔτσι ποὺ εἴτανε πεσμένη πίστομα κι ἀκκούμπησε τὸ κεφάλι της μέσα στὰ χέρια της κι ἄνοιξε τὰ μάτια τρομαχτικὰ καὶ γυάλινα καὶ κύταζε. Ναί, ναί...νά τους ἐκεῖ μπροστά της, ὁ Ὀρέστης καὶ ἡ Ἄλλη καὶ σμίγουνε τἄ χέρια τους, τὰ κεφάλια, τὰ γόνατα. Κ' ἔπειτα...ἕνα σύγνεφο κόκκινο πέρασε ἀπὸ τὰ μάτια της, δάκρια σὰ φλόγες μπήκανε μπροστὰ στὰ μάτια της καὶ δὲν ἔβλεπε πιὰ τίποτα...Τί κάνανε; Τί κάνανε;

Ὅλη ἡ φρενίτιδα τῆς σάρκας ἄναψε τὸ αἷμα της, τὰ μαλλιά της, τὰ χείλια της, τὰ μπράτσα.

— Ὀρέστη! Ὀρέστη!

Πετάχτηκε ἀπάνω ξεφρενιασμένη κι ἄνοιξε τὸ παράθυρο νὰ μὴν πνιγεῖ. Ὤ! νὰ πέσει ἀπὸ τὸ μπαλκόνι καὶ νὰ σωριαστεῖ στὶς πέτρες χάμω, σωρὸς ἀπὸ αἵματα καὶ σάρκες κι ἀθλιότητα.

— Ὀρέστη! Ὀρέστη! μὲ πεθαίνεις! Τί σοῦ ἔκαμα;!

Δὲν ἤξερε τί ἔκανε, δὲν ἤξερε τί ἔλεγε. Πότε ἔμπαινε μέσα στὴν κάμερα καὶ πιανότανε ἀπὸ τὸ τραπέζι, ἀπὸ τὸ πιάνο, ἀπὸ τὸν τοῖχο, ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ καναπὲ γιὰ νὰ μὴν πέσει.

Πότε πάλι στὸ μπαλκόνι καὶ κύταζε τὰ σπίτια, τοὺς διαβάτες, τ' ἄστρα καὶ δὲν μποροῦσε τίποτα νὰ δεῖ, τίποτα νὰ λογιάσει. Πάντα τὸ κόκκινο σύγνεφο (ἀπὸ ρόδα; ἀπὸ αἷμα;) σκέπαζε τὰ μάτια της καὶ τἄκαιε. Πότε πάλι κάθιζε στὸ πιάνο κ' ἔρηχνε τὰ δάχτυλά της ἀπάνω του κ' ἔπειτα σηκωνότανε πάλι.

Ἀτέλειωτη νύχτα. Ἤθελε νὰ σβήσει τὴ λάμπα καὶ φοβότανε. Ψυχόρμητα ἔνοιωθε κάποια συντροφιά, κάποια παρηγοριὰ στὸ φῶς—σὰ νὰ διώχνει τὶς μαῦρες σκέψες κι αὐτὸ ὅπως ἡ φλόγα διώχνει τ' ἄγρια θεριά. Ἔβγαινε πάλι στὸ μπαλκόνι.

— Ἀτέλειωτη νύχτα... Ἀτέλειωτη νύχτα... ἔλεγε καὶ ξανάλεγε καὶ τὸ αἷμα βουοῦσε στὰ μηλίγγια της, σὰ μελισσολόϊ.

Ποτέ της δὲν πεθύμησε τὸν Ὀρέστη, σὰν ἀπόψε. Ὅλη της ἡ σάρκα κοκκίνιζε ἀπὸ τὴ ντροπή.

— Θέ μου! Θέ μου! γιατί αὐτὴ ἡ τρομαχτικιά, ἀχόρταγη δίψα τοῦ φιλιοῦ! Ὀρέστη! Ὀρέστη! Μέσ' ἀπὸ τὴν ποκαμίσα μου, τὸ κορμί μου ὑψώνεται σὰ λαμπάδα καὶ καίει καὶ λιώνει...γλυκὸ κ' ὑποταχτικὸ καὶ μαλακό, σὰν κερί, μέσα στὰ χέρια σου τὰ ζεστά!

Ἡ μοναξιὰ ἀναρόησε καὶ στάθηκε γύρω της, σὰ μπεντέκα φυλακῆς, τὴ νύχτα. Καὶ τρόμαξε.

συνέδριο τῆς Βιέννας, τὰ δίκια τῆς Γενέβης θαρρετὰ κι ἀντρειωμένα. Καὶ γιὰ ἕναν ἄλλο ἀκόμα λόγο μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἀγαπημένη πολιτεία. Στάθηκε ἀπὸ τὶς πρῶτες νὰ πολεμήση γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἀγώνα καὶ πρώτη τὸ ἴδιο στάθηκε «νὰ πολεμήση γιὰ τὴν ἰδέα τὴν πιὸ ζωντανὴ καὶ τὴν πιὸ πλατειὰ ποὺ φύτρωσε στὴ γῆ μας ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ ἀγώνα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία μας» (Παλαμᾶς). Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν πῶ πὼς στὴ Γενέβη πρωτοκρίνονται σκεδὸν κάθε χρόνο τοῦ Ψυχάρη τὰ ἔργα· τὄργανο τῶ συντηρητικῶνε—τί εἰρωνεία!—ξεσπαθώνει γιὰ τὴ δημοτικὴ καὶ μὲ γλώσσα κάθε ἄλλο παρὰ συντηρητική.

Ἡ χρονιὰ ἐτούτη εἶναι γιὰ τὴ Γενέβη χρονιὰ γιορτάδωνε καὶ χαρᾶς· σωστὸ νὰ τῆς ἀφιερώσουμε δυὸ λόγια.

*

Ἡ πατρίδα τοῦ Σωσὺρ καὶ τοῦ Καντόλλ γιορτάζει σὲ λίγες μέρες, ὁλάκαιρη τὴ δεύτερη βδομάδα τοῦ Ἀλωνάρη, τετρακόσια χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Καλβίνου καὶ τρακόσια πενήντα ἀπὸ τὸ χτίσιμο τῆς ἀκαδημίας καὶ τοῦ γυμνασίου της. Μεγαλόπρεπες τελετὲς ἔχουν ὀργανωθῆ γι' αὐτὴν τὴν περίσταση καὶ τὸ σολειὸ καθὼς κ' ἡ ἐκκλησία ἑτοιμάζονται νὰποδώσουνε τὴν πρεπούμενη τιμὴ στὴν ἐξαιρετικὴ μορφὴ τοῦ ἱδρυτῆ τῆς ἠθικῆς δύναμης καὶ τοῦ ξακουστοῦ ὀνόματος τῆς *Ρώμης τοῦ προτεσταντισμοῦ*. Σὲ μιὰ μεγάλη ἱστορικὴ πομπὴ ποὺ κάνουνε οἱ φοιτητάδες τοῦ Πανεπιστήμιου θὰ παρελάσουνε οἱ ἐπισημότητες, ἐπιστημονικὲς καὶ φιλολογικές, τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ τῶν κατοπινῶν αἰώνων ὡς τὰ σήμερα. Κάθε ἔθνος θάντιπροσωπεύεται—καὶ οἱ δικοί μας, ἃ δὲ σφάλλω, θὰ φιγουράρουνε καβαλλάρηδες μὲ φουστανέλλες. Τὸ βράδι ὑποδοχές, πυροτεχνήματα, φωτοχυσίες. Τὴν ἴδια βδομάδα θὰ βαλθῆ καὶ ἡ πρώτη πέτρα τοῦ μνημείου τῆς Μεταρρύθμισης (Monument de la Réformation) ποὺ ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ προτεσταντικοῦ κόσμου—καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας θὰ μποροῦσε νὰ προστέση κανείς· γιατί ὄχι;—στήνει στοὺς πρωτεργάτες τοῦ ξαναμορφωτικοῦ κινήματος. Ἡ Γενέβη ὀνομάστηκε *ἡ Ρώμη τοῦ προτεσταντισμοῦ*, la Rome protestante, καὶ μὲ τὸ δίκιο της. Τὰ σκολειά της μορφώσανε τοὺς ἱεραπόστολους τῆς νέας ἰδέας, τὰ δικά της πιεστήρια καὶ τυπογραφεῖα βγάλανε τὰ βιβλία ποὺ φέρανε μακριὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸ κήρυγμα μιᾶς νέας ζωῆς, μιᾶς νέας ἀντίληψης τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, βασισμένης σὲ μιὰ ριζικώτερη ἔρευνα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ προπάντων τὴν προσωπικὴν ἠθικὴ εὐθύνη. Ὁ προτεσταντισμὸς θέτοντας ὅλο τὸ βάρος στὴ συνείδηση, καθιστώντας τὸ ἄτομο ὑπόλογο γιᾶ κάθε του πράξη καὶ ἀπορρίχνοντας ὁριστικὰ τὴν ὁποια ἐπέμβαση ὁποιουδήποτε καλόγερου γιὰ τὴ σωτηρία, ἀνύψωσε πολὺ τὸ ἠθικὸ ἐπίπεδο τῆς κοινωνίας. Ἡ ὑπεροχή του ἀναντίλεχτη. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ ρίξη μιὰ ματιά, ὅσο γοργὴ κι ἂν εἶναι, στοὺς διάφορους λαοὺς ποὺ μοιράζονται τὶς διάφορες χριστιανικὲς αἱρέσεις.—Μὰ δὲν ἀνάλαβα νὰ κάμω τὴν ἀπολογία καμιανοῦ θρησκεύματος.

*

Εἶν' ἀρκετὰ περίεργο καὶ νόστιμο συνάμα νὰ ἐξετάση κανεὶς πῶς ὁ Καλβίνος κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλη τὴ γνώμη του σὲ μέρος, ὅπου ἀρχικὰ δὲν εἶχε νὰ κάμη τίποτα καὶ μὲ τί τρόπο δοκίμασε νἀλλάξη ριζικὰ τἀ ἤθη καὶ ἔθιμα ἑνὸς λαοῦ, χωρὶς νἀποτύχη.

Στὸ δέκατο ἕχτο αἰώνα ἡ Γενέβη εἶτανε, ὅπως ἄλλωστε καὶ τώρα τελευταῖα, τὸ σταυροδρόμι, ὅπου ἀπαντιόνταν κάθε καρυδιᾶς καρύδι. Γάλλοι, Γερμανοί, Ἰταλοί, Ἄγγλοι, Ἀράπηδες ἀκόμα, ὅ,τι ἤθελες τὄβρισκες στὴ Γενέβη. Πραμάτειες κάθε λογῆς: ἡ Ἰταλία στέλνει μετάξια, σαπούνια, φροῦττα, μυρουδιές· ἡ Γαλλία, πανιά, ὑφάσματα, λινάρια, βιβλία· ἡ Σαβοὐὰ δίνει μέλι, στάρια, φροῦττα, καματερά· ἡ Γερμανία, σίδερο, χάλκωμα, ξύλα, χαλκογραφίες καὶ ξυλογραφίες· ἡ Περσία τὰ παράξενα ἀνατολικὰ σκουτιὰ καὶ τὰ παρδαλά της ταπέτα. Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐμπορέματα ἡ Γενέβη τἀνταλλάζει ἢ τ' ἀγοράζει γιὰ νὰ τὰ πουλήση καὶ νὰ κερδοσκοπήση. Ἂν ἡ κίνηση καὶ ἡ ἀντάρα ποὺ ἀντηχοῦνε τὰ μουράγια της δὲν τὴ ξεχωρίζουνε ἀπὸ τὶς σύχρονες ἐμπορικὲς πολιτεῖες, ὑπάρχει κάτι ποὺ δὲν εἶναι παρὰ δικό της: τὰ βιομηχανικὰ ἔθιμα. Ὁ Γενεβέζος πραματευτὴς εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἐμπόρου: πιὸ ἐνεργητικό, πιὸ εἰλικρινή, πιὸ καλοσυνείδητο καὶ συχνὰ πιὸ πλούσιο, δύσκολο νἀνταμώση. Κι ὅμως εἶναι χαλκωματάδες, ράφτηδες, τσαγκάρηδες, μαραγκοί, χτίστες, ποὺ θὰ μπορούσανε νὰ κάθουνται σὲ παλάτια καὶ ποὺ εὐχαριστιοῦνται μ' ἕνα σπιτάκι ἁπλό,ποὺ στολίδι του εἶναι ἕνας κῆπος λουλουδοφορεμένος. Ἡ μανία μεγάλων καὶ μικρῶνε εἶναι τὰ λουλούδια· ὅλοι τἀγαποῦνε. Οἱ Ἰταλοὶ ποὺ ἐρχόντανε ἀπὸ τὴ Φερράρα ἢ τὸ Μιλάνο γιὰ νὰ πλουτίσουνε ἢ νὰ μπάσουνε καμιὰ καινούρια βιομηχανία ξιππαζόντανε ἀπὸ τὸ θόρυβο τῶ σφυριῶνε, τὴν πάστρα τῶν δρόμων καὶ τὴν κομψὴ ἁπλότη τῶ δημόσιων χτιρίων. Τοὺς χτυποῦσε ἡ ἀντίθεση ἀπὸ τὴ ζωὴ ποὺ περνούσανε οἱ μεγαλέμποροι τῆς Ἰταλίας μέσα στὰ μαρμαρένια τους παλάτια καὶ οἱ Μπονιβὰρ καὶ οἱ Μπερτελιέ, ποὺ δουλεύανε μὲ τοὺς χτίστες τους, ψωνίζανε στὴν ἀγορά, φροντίζανε τὰ κρασιά τους καὶ δὲ ντρεπόντανε νὰ κλαδεύουνε τὰ δέντρα τους καὶ νὰ ποτίζουνε τὰ λουλούδια τοῦ κήπου.

Τὸ ἐμπόριο εἶτανε ἡ ζωὴ τῆς Γενέβης. Οἱ περισσότερες οἰκογένειες ποὺ πλουτίσανε κι ἀποχτήσανε ὄνομα κατόπι, στὸ ἐμπόριο τὸ χρωστάνε. Εἶτανε πηγὴ ἀπὸ δόξα, ὠφέλεια καὶ τιμή.

Ὁ χαραχτήρας τοῦ Γενεβέζου πολύπλοκος. Ἡ ἀνακατωσιὰ φυλῶν, ἰδεῶν καὶ αἱμάτων δὲν μποροῦσε νὰ μὴ τὸν ἐπηρεάση. Πῆρε κάτι ἀπ' ὅλους. Τοῦ Γάλλου τὴν ἀγάπη τοῦ χοροῦ, τὸ φαγοπότι, τὶς θορυβώδικες διασκεδάσεις τῶν Κυριακάδωνε, τὰ τυχερὰ παιχνίδια. Τοῦ Γερμανοῦ τὴ λατρεία τοῦ κάμπου καὶ τῆς χλωρασιᾶς. Ἀπὸ τὸ Σαβουαγιὰρ δανείστηκε τὴν εἰλικρίνεια κι ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ τὸ πάθος τῆς ἀνεξαρτησίας. Φυσιογνωμία, καθὼς βλέπετε, γιομάτη ζωὴ καὶ χαρὰ ποὺ γυρεύει τὶς σαρκικὲς ἀπόλαψες καὶ ξέρει νὰ τὶς γουστάρη. Ὁ κλῆρος, σ' αὐτὴν τὴν ἐποχή, καθὸ Γενεβέζος κι αὐτός, δὲν ἔχει συστήματα ξεχωριστά. Συμμορφώνεται μὲ τὴν «περιρρέουσ' ἀτμοσφαῖρα». Ἄμαθος μέν, μὰ καλοπέσουλος κι ἁπλοϊκός. Οἱ ἀγαθοὶ καλόγεροι κ' οἱ ἐνάρετες «ἀδερφὲς» ἀπὸ τὴν ὀγκώδικη Γραφὴ δὲν εἴχανε κρατήτει παρὰ τὰ πρῶτα τοῦ Θεοῦ λόγια: *αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.*

Σ' ἕνα παλιὸ χρονικὸ διάβασα τὶς προάλλες τἀκόλουθο ἀνέκδοτο. Κατηγορήσανε τὸ 1526 στὸ δεσπότη τῆς Γενέβης τὸν πάτερ Ἀβακοὺμ πὼς εἶχε ξελογιάσει τὴ χαριτωμένη του ὑπερέτρια Λίζα.

— Δὲν ξέρεις πὼς ὁ Θεός...,ἀρχίνησε ὁ δεσπότης,

— Ἔβρηκα τὸ Θεὸ στὴν ἀγκαλιά της, Πανιερώτατε, πρόφτασε νὰ τελειώση μὲ ἀφέλεια ὁ θεοπρόβλητος πατέρας.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΓΙΩΡΓΗΣ Ν. ΚΟΝΤΟΣΤΑΝΟΣ

Κ' ἔτρεξε στὸ πιάνο πάλι, ν' ἀκούσει μιὰ φωνή, ἕνα στενάγμὸ—μιὰ ψυχὴ σὰν τὴ δική της, νὰ σπαράζει καὶ νὰ κλαίει καὶ νὰ τῆς κάνει συντροφιά.

Τὰ δάχτυλά της ἀργὰ καὶ λυπημένα φιλούσανε τὶς νότες. Κ' ὁ πόνος της σταμάτησε ν' ἀκούσει τὰ γυναικήσια κλάματα τοῦ Σοπὶν καὶ τὴν πονεμένη, μυστικόπαθη ψυχὴ τοῦ πολυαγαπημένου της Σανζὰρ Φράγκ.

Ἀπὸ ποιούς θλιβερογάργαρους κρουνοὺς ἀνοιγμένους στὰ λαγόνια τὰ θανάσιμα λαβωμένα τῆς ζωῆς, θὰ πέφτουνε, ποιός νἄ ξέρει;! οἱ ἁρμονίες αὐτές, ποὺ μοιάζουνε νοήματα ποὺ νυχτοσαλεύουνε μπροστά μας καὶ προσκαλοῦνε μας καὶ μοιάζουνε στόματα ποὺ βδελλοκολλοῦν ἀπάνω στὸ δύστυχο στόμα μας κι ἀπορουφοῦνε μας τὴ νιότη καὶ μοιάζουν πιὸ πολὺ μὲ τὰ μπράτσα τὰ ζεστὰ καὶ στρογγυλὰ τῆς Ἀγάπης, ποὺ ρήχνουνται θριαμβευτικὰ ἀπάνω μας καὶ σποῦνε μας...

Θέ μου! Πρώτη φορὰ ἔνοιωσε τόσο βαθιά, τὸ τρομαχτικὸ μυστήριο τῆς μουσικῆς! Καὶ τὸν Πόνο της ποὺ πνίγει κάθε ξένο πόνο... Κ' ἔπεσε κάτι βαρὶ καὶ μαῦρο ἀπάνω στοὺς ὤμους τῆς Χρυσούλας—σὰ φτέρουγα μεγάλου, ἁρπαχτικοῦ πουλιοῦ.

— Νὰ πεθάνει!

Μαζεύτηκε δειλὴ δειλὴ καὶ στριμώχτηκε μικρὸ σκοπικιὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ Θανάτου.

— Νὰ πεθάνει!

Μιὰ ἡσυχία, σὰν ἀπελπισιά, σαβανοτύλιξε τὴν ψυχή της.

Θὰ τὴ λυπόταν τότε ὁ Ὀρέστης. Θἄσκυφτε καὶ θὰ τὴ φιλοῦσε, θὰ τὴ φιλοῦσε καὶ θἄκλαιε. Καὶ θἄλεγε:

— Ἀγάπη μου! Ἀγάπη μου!

Τὸν ἔβλεπε. Ὅλα τὰ κουνήματα τῶν χεριῶν του, ὅλα τὰ τόξα τοῦ πόνου ποὺ παίρνανε τὰ χείλια του, τὰ φρύδια του, τὰ χέρια του, τἄβλεπε. Στεκόταν ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι της καὶ κρατοῦσε τὸ μαντήλι του στὸ στόμα καὶ τὸ δάγκωνε κ' ὕστερα ἔσκυφτε καὶ τὴ φιλοῦσε κ' ἔκλαιε καὶ τὸν παίρνανε οἱ φίλοι του καὶ τὸν παρηγορούσανε κι αὐτὸς τοὺς ξέφευγε καὶ ξαναρηχνότανε πάλι ἀπάνω της.

— Θέ μου! Τότε θὰ μὲ λυπηθεῖ καὶ θὰ μὲ κλάψει... Τότε μόνο... Κάτω ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ Θανάτου, σὰν κάτω ἀπὸ βαρήσκιο δέντρο, σταμάτησε ἡ ψυχὴ τῆς Χρυσούλας καὶ ξεκουραζότανε ἀπὸ τὸ ἀνήλεο, τὸ ἀνήσκιωτο λιοπύρι τῆς ζωῆς. Κ' ἔτρεμε τὸ κορμάκι της, σὰ στηθάκι πουλιοῦ σὲ χέρια γνώριμου, ἀγαπημένου Ἀφέντη.

Κάτω ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ Θανάτου ξεκουραζότανε.

Νὰ πεθάνει! Ὅταν θέλει μποροῦσε νὰ πεθάνει. Καὶ νὰ μὴν τὸ συλλογιστεῖ παρὰ τώρα μόνο! Νἄχει μιὰ τέτοια δύναμη στὰ χέρια της, ἕνα τέτοιο φαρμάκι νὰ δώσει τοῦ πόνου της κα' πῶς μποροῦτε νἄναι ἀπελπισμένη, νὰ σέρνεται ἔτσι καὶ νὰ κλαίει καὶ νὰ σκύφτει τόσο, ὧς ἂν εἶταν ἀνήμπορη, ὡς ἂν μὴν εἶτανε παντοδύναμη!..

Σύρθηκε ἤρεμη καὶ παρηγορημένη καὶ βγῆκε στὸ μπαλκόνι.

Ἡ Αὐγὴ ἄρχιζε τώρα ν' ἀνάβει πίσω ἀπὸ τὴ Notre-Dame. Εἶτανε τόσο γλυκειὰ καὶ τόσο ἥσυχη καὶ τόση καλοσύνη ἔχυνε πίσω καὶ γύρω στὴν ἐκκλησία κι ἀπάνω στ' ἀψηλὰ σπίτια καὶ πέρα, ὅσο μπορούσανε μακρότερα νὰ φτάσουνε τὰ ροδοδάχτυλά της χέρια—ποὺ ἡ Χρυσούλα ζεστάθηκε ξαφνιασμένη.

Ποτέ της, ποτέ της δὲν τὸ περίμενε.

— Θέ μου! τί καλοσύνη! τί καλοσύνη!

Ἀκκούμπησε τὸ κεφάλι ἀναποδογυρισμένο στὸν τοῖχο, κι ἄρχισε ἐπιτέλους γλυκὰ-γλυκὰ νὰ κλαίει.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα δρ. 5.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας« Γ. Κολάρου κα· Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Δοκιμαστικὲς ὀβίδες — «Ἀνάγκη Εἰλικρινείας» — Φανερὴ καὶ Μυστική — Ἐκκαθάριση.

Ἡ ΠΑΤΡΑ δὲ θέλει νὰ ψηφιστεῖ τὸ μεταναστευτικὸ νομοσκέδιο, γιατὶ ζημιώνεται ἂν ψηφιστεῖ. Ὁ Πειραιᾶς θέλει νὰ ψηφιστεῖ, γιατὶ κερδίζει ἂν ψηφιστεῖ. Φοβέρες ἡ Πάτρα, φοβέρες κι ὁ Πειραιᾶς. Καὶ ἡ Κυβέρνηση δὲν ξέρει τί νὰ κάνει καὶ κάθεται καὶ ζυγιάζει τὶς φοβέρες νὰ δεῖ ποῦ εἶναι οἱ βαρύτερες γιὰ νὰ πάει μὲ τὸ μέρος τους.

Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει κι ἀλλιώτικα. Θὰ φοβερίζει κ' ἡ Πάτρα, θὰ φοβερίζει κι ὁ Πειραιᾶς, θὰ διστάζει κ' ἡ Κυβέρνηση. Γιατὶ κ' ἡ Πάτρα κι ὁ Πειραιᾶς τὸ ξέρουν πὼς ὁ νόμος αὐτὸς δὲ θὰ γίνει γιὰ τὸ γενικὸ καλό, μὰ γιὰ νὰ ξυπερετήσει προσωπικὰ συφέροντα. Καὶ σοῦ λένε, μ' ὅλο τὸ δίκιο τους οἱ ἀθρῶποι: «Κεῖ ποὺ νὰ ὠφεληθοῦνε κεῖνοι, ἂς ὠφεληθοῦμε μεῖς».

Ἂ γινότανε ὁ νόμος γιὰ τὸ γενικὸ καλό, ἡ Κυβέρνηση θὰ τραβοῦσε ὁλόϊσα μπροστά, ἀδιαφορώντας ποιοί θὰ φοβερίσουν καὶ ποιοί θὰ χεροκροτήσουνε. Μιὰ ἀληθινὰ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνηση ἔτσι θὰ φερνότανε καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ στὸ ζήτημα τῶν Πρωτοδικείων καὶ σ' ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἴσαμε τώρα ἄγγιξε.

Μὰ ἡ Κυβέρνησή μας εἶναι Κυβέρνηση τῆς Εὐκαιρίας (d' occasion, ποὺ λένε) καὶ σὰν τέττια δὲν μπορεῖ παρὰ μοναχὰ δοκιμαστικὲς ὀβίδες νὰ ρήχνει. Νὰ πολεμήσει στῆθος μὲ στῆθος δὲν τῆς βαστοῦν τὰ κότσια της.

*

«ΑΝΑΓΚΗ εἰλικρινείας». Μάλιστα. Μὲ πολλὴ εἰλικρίνεια καὶ μὲ πολλὴ φρονιμάδα μιλάει ὁ «Στρ. Σύνδεσμος» στ' ἄρθρα τοῦ «Χρόνου» ποὺ δημοσιεύουνται κάτου ἀπ' αὐτὸν τὸν τίτλο. Μὰ θὰ θέλαμε νὰ μιλάει καὶ πιὸ ρωμαΐκα καὶ πιὸ σκέτα. Γιατὶ ἡ ἀπελπιστικὰ καθαρεύουσα γλώσσα του καὶ οἱ κοινοβουλευτικὲς ρητορεῖες του τἀδυνατίζουνε σημαντικὰ τἄρθρα του καὶ μερικὲς φορὲς τὰ κατάντοῦν κι ἀκατανόητα.

Νὰ μᾶς μιλήσει ἁπλὰ καὶ φυσικά· νὰ μᾶς μιλήσει μὲ πράματα κι ὄχι μὲ φουσκωμένα λόγια. Νά, τί καρτεροῦμε καὶ τί εὐκόμαστε.

*

ΚΑΙ ὁ πάτερ Ἀμβρόσιος τῆς Λάρισσας;

Εἶπε πὼς θὰ ξεσκεπάσει πράματα καὶ θάματα, καὶ τόσο γλήγορα λούφαξε. Κ' ἔκαμε πολυκαλά. Μόλις ἄνοιξε τὸ στόμα του αν' ἀποκαλύψει», κι ἀμέσως ἀρχίνησε νἀραδιάζει ρούσικα ρούβλια, μεταφρασμένα Βαγγέλια, καλπάκια, προδοσίες, καὶ νὰ ξαναμασάει ὅλες τὶς τέτιες ἀηδίες, ποὺ βαρέθηκε κι ὁ ἴδιος ὁ Μιστριώτης νὰν τὶς ἀναφέρνει πιά.

Δὲν εἶχε τίποτα καινούριο νὰ μᾶς πεῖ γιὰ τοὺς παπάδες; Μὰ κι ἂν εἶχε, πῶς νὰ μᾶς τὸ πεῖ, ἀφοῦ εἶναι παπᾶς κ' ἡ ἀφεντιά του;

*

ΟΣΟΙ πολεμοῦνε μὲ τόση λύσσα καὶ μὲ τότο σακάτικα ἐπιχειρήματα τὴ «φανερὴ ἀνάκριση» ποὺ ψήφισε τώρα τελευταῖα ἡ Βουλή, καμώνουνται πὼς δὲν ξέρουν τί θὰ πεῖ μυστικὴ ἀνάκριση καὶ μὲ ποιό τρόπο ἐνεργεῖται στὸν τόπο μας καὶ στὶς μέρες μας.

Ἡ ἀνάκριση εἶναι σήμερα μυστικιὰ μόνο γιὰ κεῖνον ποὺ δὲν ἔχει μέσα δυνατὰ καὶ παράδες. Ὅποιος ἔχει μπάρμπα στὴν Κορώνη ἢ τάλλαρα στὴν τσέπη του μπορεῖ νὰ μάθει ἀξιόλογα τί θὰ καταθέσουν ἐναντίο του οἱ μάρτυρες. Μὰ ὁ λευκὸς εἰσαγγελέας τοῦ Ἀρείου Πάγου θὰ ζεῖ, φαίνεται, στὰ σύγνεφα καὶ γι' αὐτὸ ξεσπάθωσε μὲ τόση μανία νὰ σώσει τὴν ἀδικούμενη δικαιοσύνη του!

*

ΜΟΛΙΣ τελιώσει ἡ Βουλή, λένε, ὁ «Στρ. Σύνδεσμος» θὰ ξακολουθήσει τὴν «ἐκκαθάριση», στέλνοντας ἄλλους τριαντατρεῖς μεγαλόσκημους νὰ συντροφέψουν τὸν Καβαδία.

Νά, γιὰ γοῦστο, καὶ μερικὰ ὀνόματα· Στ. Στρέϊτ, Τζιβανόπουλος, Ι. Εὐταξίας, Παπαμιχαλόπουλος καὶ Ροΐλὸς (Νομικοὶ σύμβουλοι), Σάμιος καὶ Κοφινᾶς (τμηματάρχες στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν), Ζαφ. Μάτσος κτλ.

Ὥστε τὸ μεγάλο γλέντι θὰν τὸ χαρεῦμε ὕστερ' ἀπὸ τὴ Βουλή.

ΦΩΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΘΗ

«—Οὔτε καρδιά, οὔτε καημός, οὔτε ἀγάπη,
καὶ νἆναι ὅλα ξένα!
Νὰ μὴ σοῦ φέρνει ὁ λογισμὸς
ὄνειρα ξεχασμένα.
Δίχως καρδιά, δίχως καημό, δίχως ἀγάπη!

Ἡ λίμνη ἂς γίνει θάλασσα
κ' ἡ θάλασσα ἂς πληθύνει,
καὶ νὰ μὴν εἶναι μιὰ στεργιά,
ποὺ νὰ μπορεῖ ὁ στοχασμὸς
ν' ἀράξει καὶ νὰ μείνει -».

Ἡράκλειο. *Μ. ΘΕΡΣΙΤΗΣ*

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΝΑΣ ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ ἐβγῆκε στὴν Κύπρο ἕνας νέος γεωγραφικὸς χάρτης της, τυπωμένος στὴν Ἀγγλία. Τὸ πρᾶμα, βέβαια, ἔχει κάποια σημασία γιὰ τὰ γράμματα, (καὶ μάλιστα τὰ κυπριώτικα γράμματα, ποὺ εἶναι τόσο πολλὰ ὥστε καὶ ψύλλου πήδημα ν' ἀκούεται καὶ νὰ φαίνεται), καὶ μπορεῖ κανείς, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ἀνοιχτόκαρδου καὶ ἀετομάτη «Νουμᾶ», νὰ πῆ γι' αὐτὸ δυὸ μόνο λόγια.

Ὁ χάρτης τυπώθηκε στὸ Λονδῖνο, ἀπὸ τὸ «Βασιλικὸν Γεωγραφικὸν Λιθογραφεῖον τοῦ Edward Stanford». Ἡ ἰδέα τῆς ἔκδοσης καὶ τὰ ἔξοδα εἶναι ἑνὸς Λεμεσιανοῦ, τοῦ κ. Ἡρακλῆ Χατζηγιώργη, ὁ ὁποῖος, ὅπως βλέπει κανεὶς ἀπ' αὐτὰ τὰ πράματα, ἀποφάσισε τὸ ἔργο ὄχι μὲ κύρια σκέψη τὸ κέρδος. Ἀπὸ ρεκλάμα δέ, γιὰ λόγιος καὶ γιὰ συγγραφέας, κάθε ἄλλο εἶχε στὸ νοῦ του ὁ ἄνθρωπος - ποὺ οὔτε τὸν εἶδα ποτέ μου.

***

Ἡ ἔκδοση ἔγινε κατὰ τὸν τριγωνομετρικὸ χάρτη (1885) τοῦ λοχαγοῦ H. H. Kitchener, δηλαδὴ τοῦ σημερινοῦ Λόρδου Κίτσενερ, Ἀρμοστοῦ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁ ἐπίσημος ἐκεῖνος χάρτης ἔγινε μὲ κλίμακα 1:63,360, καὶ στὸ γράψιμο τῶν ὀνομασιῶν ὁ Ἐγγλέζος ἐπέτυχε σχεδόν, γιατὶ ἄκουε κ' ἔγραφε, χωρὶς νὰ μεσολαβήση με-

---

Ἔκλαιε, ὅπως κλαίνε τὰ παιδάκια στὸν ὕπνο τους, ἔκλαιε, ὅπως κλαίνε οἱ βρυσούλες οἱ ἐρημικὲς τὸ βράδι ἀπάνω στὶς χορταριασμένες πλάκες. Ἡ ψυχή της ὅλη καθότανε ἀπάνω στὰ γόνατα τῆς Αὐγῆς κ' ἔκλαιε...

— Θέ μου! τί καλοσύνη! τί καλοσύνη!

Καὶ περάσανε ἐκεῖ στὸ μπαλκόνι, ἀπάνω ἀπὸ τὶς βρώμικες στέγες τοῦ Παρισιοῦ, περάσανε ἀπὸ τὰ μάτια της ὅλα τὰ κοκκινομάγουλα ξημερώματα κι ὅλα τὰ καλοσυνάτα ἡλιογέρματα, ποὺ εἶδε στὴ ζωή της, ἐκεῖ πέρα, ἐκεῖ πέρα! Πόσο ἥσυχα καὶ μουσικὰ χύνουνται τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς στὴ θάλασσα, τὸ ἕνα ὕστερ' ἀπὸ τ' ἄλλο, σὲ ἁπλότατες γαλάζιες ἁρμονίες ποὺ ὑψώνουνται καὶ γέρνουνε καὶ πέφτουν ἀργὰ καὶ σταλαχτὰ καὶ χάνουνται στὰ πέλαγα τοῦ νοῦ!

—Τἄβλεπε! Τἄβλεπε! πῶς ἔτρεμε ἡ καρδούλα της ἀπὸ μιὰ νοσταλγία ἀβάσταχτη! Ποτὲ πιὰ δὲ θὰ ξαναφραθοῦν τὰ μάτια της τὰ βουνὰ ἐκεῖνα, τὰ γαλαζοαίματα.

Κ' ἔκλαιε γλυκὰ γλυκὰ σὰ νὰ χαμογελοῦσε.

Μπῆκε μέσα κ' ἔσβησε τὴ λάμπα. Ἕνα στα χτερὸ φῶς θλιβερότατο χύθηκε σὰν κιτρινόπηχτο θολὸ νερὸ τριγύρω της κι ἀλείφτηκε στοὺς τοίχους καὶ λέρωσε τὶς μεσοκοιμισμένες φωτογραφίες καὶ χλώμιασε ἀκόμα πιὸ πολὺ τὸν Ἄγγελο τοῦ Μαραθώνα.

Μιὰ μοναξιά, ἕνας καημὸς ἀλάλητος.

Κ' ἡ ἰδία πάλι τοῦ θανάτου, μὲ τὸ ἀσπρομίτρινο θλιβερὸ φῶς τῆς κάμερας χύθηκε μέσα στὰ σπλάχνα της.

— Ναί, ναί... Θὰ δοθῶ... Θὰ μὲ πιάσει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ θὰ τοῦ πῶ: —«Χρόνια καὶ χρόνια σὲ περίμενα». Τίποτ' ἄλλο. Καὶ θὰ σὸν ἀγκαλιάσω σφιχτά, φριχτά. Εἶναι λεβέντης ὄμορφος, ἀπάνω σὲ μαῦρο ἄτι καὶ θὰ μὲ βάλει καβάλα πίσω του καὶ θὰ χυμήσομε μαζὶ μέσα στὴ νύχτα καὶ τὰ πουλιὰ θὰ κλαίνε καὶ τὰ φύλλα τῶ δέντρων θ' ἀνατριχιάζουνε κ' ἐμεῖς θὰ τρέχομε, θὰ τρέχομε, σφιχταγκαλιασμένοι καὶ θὰ φτάσω ξημερώματα στὸ περιβόλι τοῦ Ἀρραβωνιαστικοῦ μου, ὅπου φυτρώνουνε σταυροὶ κι ἀνθίζουνε καντήλια καὶ μ' ἕνα χτύπημα τ' ἀλόγου θὰ πέσει κάτω ἡ μεγάλη σιδερένια πόρτα καὶ θὰ μποῦμε μέσα, θὰ πάρομε στρατὶ στρατὶ τὰ κυπαρίσια καὶ θὰ μὲ κρατεῖ χλωμὴ στὴν ἀγκαλιά του καὶ θὰ τοῦ λέω:

— Εἶσαι καλὸς ἐσύ, εἶσαι καλός...

—

Κ' ἔκλαιε μὲ τὸ κεφάλι ἀπάνω στὰ στήθια καὶ δὲν ἀκουγότανε. Κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρό της, ξάφνου ἕνας σκύλος ἄρχιτε νὰ γαυγίζει τοὺς ἐργάτες, ποὺ ἀρχίσανε νὰ περνοῖνε καὶ νὰ πηγαίνουν στὴ δουλειά τους. Κ' ἡ Χρυσούλα ἀνατινάχτηκε τρομαγμένη καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι κ' ἡ καρδιά της καταχτυποῦσε.

— Ναί, ναί... Ἔτσι γαυγίζουνε τὰ μαῦρα σκυλιὰ ὅταν ὁ Χάρος περάσει μπροστά τους καβαλάρη, καὶ ξεπεζέψει καὶ χτυπήσει καμιὰ κλεισμένη πόρτα στὴ γειτονιά...

Σηκώθηκε κ' ἔκλεισε τὸ παράθυρο νὰ μὴν ἀκούει...

Καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔνοιωσε στὴ σκάλα τὰ βήματα τοῦ Ὀρέστη. Κ' ἔτρεξε γρήγορα γρήγορ στὸ κρεβάτι της, νὰ μὴν τὴ δεῖ ὁ Ὀρέστης πὼς ἀγρυπνᾶ καὶ τὴ μαλώσει.

Καὶ σκεπάστηκε ἀπὸ κορφῆς—καὶ χαμογέλασε. Χαμογέλατε. Θάρρεψε ἡ δύστυχη Χρυσούλα γιὰ εὔκολο πρᾶμα νὰ πεθάνει κανείς...

ταξὺ τῶν αὐτιῶν του καὶ τῶν στομάτων τῶν ντόπιων κανένας «σοφός». Ἔπειτα, εἶχε καὶ τὴ βοήθεια τῶν σημείων τοῦ ἐγγλέζικου ἀλφαβήτου γιὰ νὰ παριστάνῃ πιστὰ τοὺς κυπριώτικους φθόγγους sh, tj, tch, ἂν καὶ ὄχι καὶ τὰ φωνήεντα. Λείπουν ὅμως ἀπ' αὐτὸν ἀκόμη ἀρκετὲς ὀνομασίες τοποθεσιῶν, ὄχι μόνον ὄμορφες καὶ ποιητικὲς ὅπως τὶς κάμνει ὁ λαός μας, ἀλλὰ καὶ μὲ σημασία μεγάλη λαογραφικὴ καὶ ἱστορική. Ὁ χάρτης, ἐννοεῖται, ἔγινε γιὰ τὶς δουλειὲς τῆς ἐγγλέζικης κυβέρνησης τοῦ τόπου, ὑπάρχει δὲ σήμερα μόνο στὰ κυβερνητικὰ γραφεῖα, στὴν Ἀρχιεπισκοπή μας (ἂν ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὴ μανία τῶν κηρυναϊκῶν καὶ κιτιακῶν ἡρώων), καὶ εἰς κανένα ἄλλο ἐδῶ κ' ἐκεῖ...κοινοτικὸ... κατάστημα.

Ἔκτοτε, κανένας χάρτης τῆς Κύπρου λόγου ἄξιος ἐβγῆκε πλέον, ἐὰν ξεύρω καλά. Μόνον ἕνας μικρὸς τοῦ μακαρίτη Σακελλαρίου (Ἀθῆναι), ὁ μόνος ρωμαϊκὸς καὶ ἕως τὰ τώρα «ἐν χρήσει» εἰς τὰ σκολειά μας.

***

Σήμερα ὁ κ. Ἡρ. Χατζηγιώργης μᾶς δίδει τὸ χάρτη του, τὸν πρῶτο ρωμαϊκὸ μὲ ἀξιώσεις. Τὰ ὑλικὰ τῆς ἔκδοσης, πρώτης τάξεως. Μέγεθος 1,15 × 0,75. Κλῖμαξ, 1:190,000, ἢ 1 δάκτυλος=μὲ 3 ἀγγλικὰ μίλια. Γλυκύτατο γαλάζιο χρῶμα γιὰ τὴ θάλασσα. Τὰ βάθη της γύρω, ἕως ἑφτὰ ἀγγλικὰ μίλια ἀπὸ τὰ παραγιάλια, σημειώνουνται μὲ ἀριθμούς, καὶ στὴν ἀπόστασην αὐτὴ γύρω στὸ νησί μας δὲν ὑπάρχει βάθος βαθύτερον ἀπὸ 200 ὀργυιές, παρὰ μόνον εἰς τρία σημεῖα ὅπου γίνεται ἀπότομα 336, 351 καὶ 422 ὀργυιές, ἀντίκρυ στὸ Ἀκρωτῆρι τοῦ Κιτίου. Οἱ ἀποστάσεις ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλον ὅρμον σημειώνουνται κι αὐτές, καθὼς καὶ οἱ φάροι, τὸ χρῶμα καὶ ἡ δύναμή των. Τὸ χρῶμα τῆς ξηρᾶς, σᾶν ὄψη μαρμάρου παλιοῦ κκιροῦ. Ἔχει τοὺς νέους δρόμους καὶ τὸν σιδερόδρομον ἀκόμη, (εἶδος κωλοσούρτη, σιδεροπάμπορον, ὅπως τὸν λέει ὁ...ἀδιόρθωτος λαός μας), ποὺ ἔχουν γίνῃ μετὰ τὸν χάρτη τοῦ Κίτσενερ.

***

Τὰ λιγοστὰ τούρκικα χωριά, (μὲ ρωμαϊκα, τὰ περισσότερα, ὀνόματα), σημειώνουνται μὲ ἡμισέληνον, ἐνῶ τὰ δικά μας, μὲ σταυρό, ὅπως καὶ στὸ χάρτη τοῦ Κ. Ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε τὸ γράψιμο τῶν ὀνομάτων γενικῶς. Τὰ γράμματα εἶναι παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι ἐσήκωνε μεγάλα. Καὶ ὅταν τὰ χωριὰ ἢ τὰ μέρη εἶναι πυκνά, δὲν ξεχωρίζει κανεὶς εὔκολα τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει κάθε ὀνομασία. Ἐνῶ καὶ σ' αὐτὸ ὁ ἐγγλέζικος χάρτης, μὲ τὸ συνηχτό, ψιλό, καθαρό, εὐκολοδιάβαστο τῶν ὀνομασιῶν του, ἔπρεπε νὰ εἶναι παράδειγμα.

***

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὴ μονάχα ἡ «δυστυχία» τοῦ νέου μας χάρτη. Ὅπως σημειώνεται στὴν κάτω γωνιά του, *τὰ ὀνόματα γράφονται καθὼς προφέρονται κατὰ τὸ Τοπωνυμικὸν τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου*, δηλαδὴ τοῦ ὀξόνειου σοφοῦ ποὺ ἀνεκάλυψε τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀδώνιδος.

Λοιπόν: Στὴ γραφὴ τῶν ὀνομάτων, τὸ κυπριώτικο sh παριστάνεται μὲ **χ** ἢ **σσ**, καὶ τὸ tch μὲ **κ**. Πολὺ καλά, ἂν καὶ δὲν προνοεῖ γιὰ μερικοὺς ἄλλους φθόγγους. Ἀλλ' ὁ εὐλογημένος δὲ φυλάει τὸν κανονισμὸν αὐτόν, ἀλλὰ γράφει **Σκ**ιλλοῦρα, καὶ **Κοκκ**ινοτριμιθιά, κτλ. κτλ., δηλαδὴ δυὸ **κκ**= tchtch!! Αὐτὸ εἶναι πολλὴ ἀπροσεξία, αἰτία δὲ εἶναι διότι ὁ ἐκδότης ἄφησε νὰ παρατραβηθῇ ἀπὸ τὶς «σοφίες».

Γιὰ τὸ τυφλὸ αὐτὸ τράβηγμα ὁ χαρτογράφος ἔπεσεν ἄθελα σὲ ἀντιφάσεις πολλὲς καὶ ὡς πρὸς τὴν σημερινὴ προφορὰ ἢ γραφὴ τῶν ὀνομάτων—ἂν καὶ ἡ «ἀντίφασις πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν πραγματικότητα» εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν πολλῶν «σοφῶν». Ἐπιδιορθώνει (sic) τὸ σημερινὸ γενικὸ *Λευκωσία* εἰς *Λευκοσία* (μὲ ο μικρὸν) ὅπως λέει ἀνεκαλύφθη ἀπὸ τὸν κ. Μενάρδο, γραμμένο σὲ μερικὰ προχτεσινὰ χερόγραφα καθόλου αὐθεντικά. Μὰ τότε τὸ Λεμεσό(ς) γιατὶ νὰ τὸ γράφῃ ὅπως εἶναι σήμερα, καὶ ὄχι Νεμεσός ὅπως ἦταν μιὰ φορὰ (καθὼς λέει καὶ ὁ Oberhummer); Γιατὶ τὸ Δελλαπαΐσιν τὸ γράφει ὅπως προφέρεται σήμερα, ἐνῷ γράφει Κουτσουβέντης ὅπως ἦταν ἄλλοτε, καὶ ὄχι Κουτσοβέντης ὅπως προφέρεται σήμερα; Πῶς γράφει Πομὸς καὶ ὄχι Πωμὸς (βωμός;) Πῶς θὰ δικαιολογήσῃς στὸ μαθητοῦδι π. χ. τὸ χάρτη ὅταν γράφῃ *Πάφου* (πόλις, σημερνὸ) καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ ΠΑΦΟΣ (ἐπαρχία); Κτλ. κτλ. κτλ.

***

Μὲ λίγα λόγια (ἐπειδὴ δὲν εἴμαστε κριτικοὶ ἀλλὰ θέλουμε μονάχα κάτι λογικὸ καὶ ἀληθινὸ καὶ ὠφέλιμο): ὁ ἐκδότης ἐγελάσθη καὶ ἔπεσε σὲ ρεκλάμα σοφίας, «ζητούσης ἀνδριάντα». Νὰ εἶναι γραμμένα ἄλλα ἔτσι καὶ ἄλλα ἀλλοιῶς, δὲ γίνεται. Γιατὶ τότε καὶ χάρτης καὶ πραγματικότητα καὶ ἀλήθεια κκ. παράδοση καὶ ἱστορία γίνονται μιὰ σαχλοσαλάτα Κανένας Ἐγγλέζος δὲ θὰ ἔγραφε σήμερα Londonium, ἐπειδὴ ἕνας «σοφὸς» *ἀνεκάλυψεν* ὅτι πέρσι ἔτσι ἦταν.

Γιὰ τὸν τυφλοσύρτη δέ, καὶ γιὰ τὸ ὅτι οἱ ὀνομασίες εἶναι μὲ πολὺ μεγάλα γράμματα, ὁ χάρτης στερήθηκεν ἕνα σωρὸ σημαντικὲς καὶ ὄμορφες τοποθεσίες, καὶ ἐκινδύνευσε νὰ γίνῃ ἀνεπαρκὴς ὅσον καὶ τὰ τοπωνυμικὰ ποὺ τὸν ἐστράβωσαν.

Πονοῦμε γιὰ ἕνα χάρτη ρωμαϊκὸ τοῦ τόπου μας καλό, πρὸ πάντων γιὰ τὰ κακόμοιρά μας τὰ σκολειά. Θὰ σφίξω τώρα μὲ τὴν καρδιά μου τὸ χέρι τοῦ ἐκδότη γιὰ τὴν ἐλπίδα ποὺ μᾶς ἔδωσε μὲ τὸ χάρτη του, καὶ θὰ τοῦ εὐχηθῶ ν' ἀποχτήσῃ ἔξαρνα τόσο χρῆμα, ὥστε γιὰ τὴν β' ἔκδοση νὰ φωνάξῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἕνα στρατιωτικὸ χαρτογράφο καὶ μαζί του νὰ γυρίσῃ πατιὰ μὲ πατιὰ τὸν πλούσιο ἀπὸ κάθε εἶδος ὄμορφου πλούτου τόπο μας, ἀκούοντας καὶ καταγράφοντας καὶ ἀφίνοντας κατὰ μέρος κάθε ὀξόνεια νοστιμάδα.

Ἀλλοίμονο ἴσα μ' ἐκείνη τὴν ὥρα. Μὰ εἴθε τὸν τέτοιο χαρτογράφο νὰ τὸν διατάξῃ νὰ ἔλθει στὴν Κύπρο αὐτὸς ὁ Βασιλιᾶς μας.

Κύπρο.

ΕΝΑ ΚΟΠΕΛΛΙ

ΕΠΙΘΥΜΙΑ

Στῆς ἅγιας Ἐργασίας τὸ χρυσὸ βωμὸ
θέλω νὰ καίω ἀκούραστος τοῦ πόθου τὸ λιβάνι,
γιὰ νὰ πολάψω Ἰδέας λούλουδα ἱερά,
ποὺ ἴσως μιὰ μέρα θὰ γενοῦν γιὰ μὲ ἄφθαρτο στεφάνι.

Μὰ πιθυμῶ στὸ μόχθο καὶ στὴν κουρασιὰ
νἄχω κοντὰ μιὰν ἀδερφὴ ψυχὴ νὰ μὲ φωτίζῃ,
νὰ μοῦ χαρίζῃ θάρρη καὶ παρηγοριὲς
καὶ μὲ χαρὲς τὸν ἵδρωτα νὰ μοῦ γλυκοσφουγγίζῃ.

Θέλω σὰν ζωντανεύω κάποιο ἰδανικό,
μὲ τραγουδάκι χαρωπὸ ἢ καὶ πεζὸ θλιμμένο

IV

Ἀπὸ τότε πιά, ἀπὸ τότε πιὰ τὸ τραγούδι τῆς Χρυσούλας ἄρχισε νὰ γίνεται μυρολόϊ.

Ἄρχισε νὰ γίνεται σὰν κάπια μας τραγούδια βαριόκαρδα ποὺ μύρουνται μέσα στὰ σκλαβωμένα ἀκόμα βουνά μας, ρυθμίζοντας ἕνα συρτὸ ἀπέλπιδο χορό. Οἱ γυναίκες γύρω τριγύρω πιασμένες ἀπὸ τὸ χέρι σαλεύουνε στὸ βραδινὸν ἀέρα—σὰν κουρασμένες. Μιὰ (ἡ πιὸ χλωμὴ) ἀρχίζει τὸ λυπητερὸ τραγούδι. Ἡ φωνὴ κλαίει καὶ τὰ λόγια σπαρταροῦν ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ καὶ πέφτουνε. Λὲς κ' εἶναι δάκρια βαριὰ ποὺ στάζουνε στὴ διψασμένη γῆς. Λὲς κ' εἶναι πληγωμένα γλυκοκέλαδα πουλάκια ποὺ μόλις ἀφήκαν τὴ φωλιὰ κι ἀνοίξανε τὸ στόμα γιὰ τραγούδι, πέσανε κάτω μὲ τὸ κεφάλι μπροστά, μολυβοσκοτωμένα.

Κι ὅλη ἡ γῆς ποὺ χιλιάδες χιλιάδες χρόνια ἀκούει τὸ θλιμένο μυρολόϊ τῆς ζωῆς, τὸ πίνει τόσο γλυκά, τόσο γλυκά, ποὺ θαρρεῖς εἶναι αἷμα σκοτωμένου ἀδελφοῦ...

V

Καὶ τῆς φαινότανε τώρα τῆς Χρυσούλας πὼς ἔβλεπε ἀπὸ κάποιο μακρινὸ παράθυρο μὲ θαμπωμένα ἀπὸ τὴν ἄχνα τῆς ἀναπνοῆς τζάμια, μιὰ γυναίκα ποὺ πηγαινορχότανε. Πότε ἀκκουμποῦσε στὸ παράθυρο καὶ τὰ μάτια της γινόντανε μεγάλα, ἐξτατικὰ καὶ μυστηριώδικα—σὰν τὰ μάτια ποὺ κυτάζουν τὴ βροχὴ πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια. Πότε σήκωνε τὰ χέρια της σὰ νὰ προσευχότανε ἢ νὰ φοβέριζε. Πότε πάλι κρατοῦσε τὸ κεφάλι μὲ τὰ δυό της τὰ χέρια, σὰ νὰ φοβότανε μὴ σπάσει. Ἔπειτα ἔσκυφτε—ἔκλαιε; γελοῦσε; Ποιός ξέρει. Ἴσως ἔπεφτε γιὰ νὰ κοιμηθεῖ, ἴσως γιὰ νὰ πεθάνει.

Ἡ Χρυσούλα τὴν ἔβλεπε πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια—κάποτε ἔλεγε πὼς εἶταν αὐτὴ ἡ ἴδια, ἔπειτα πάλι χαμογελοῦσε. Πῶς εἶναι δυνατὸ νἆναι αὐτὴ ἡ ἴδια; Θἄτανε καμιὰ ἄλλη... Ποιά νὰ εἶτανε;

Ἀπόψε ἡ Χρυσούλα ἔπιασε τὸ χέρι τοῦ Ὀρέστη, τὴν ὥρα ποὺ αὐτός, μεσάνυχτα πιά, ἑτοιμαζότανε νὰ φύγει. Εἶχε σωριαστεῖ κάτω στὰ πόδια του—σκλάβα. Ἤθελε νὰ τοῦ πεῖ:

—Ὀρέστη μου, μὴν πᾶς ἀπόψε σ' Ἐκείνη τὴ γυναίκα, μὴν πᾶς!... Μεῖνε νὰ πᾶμε μαζὶ ἀπόψε στὴν ἐκκλησιά, στὴν Ἀνάσταση. Αὔριο ἔχομε Πάσχα, Ὀρέστη μου. Μεῖνε, νὰ δοῦμε μαζὶ τὴν Ἀνάσταση.

Αὐτὰ ἤθελε νὰ τοῦ πεῖ· σήκωσε τὰ μάτια της ἀπάνω του καὶ τὰ λόγια γυρίσανε πάλι καὶ πέσανε σὰ δάκρια στὴν ψυχή της καὶ δὲ μίλησε. Ἔσφιγγε μόνο τὸ χέρι του τρομαγμένη. Εἴτανε πιὸ ξαγριεμένος ἀπόψε, πιὸ συλλογισμένος. Εἶχε ἀλλοῦ τὸ νοῦ του, κύταζε παντοῦ καὶ πουθενά, σὰν τρελλός.

Εἶχε πάει στὸ Μουσεῖο τοῦ ἀγαπημένου του ζωγράφου Μορῶ καὶ τὰ μάτια του εἴσανε γεμάτα ἀκόμα ἀπὸ κόκκινα παραληρήματα. Σὰ νἄχε μπεῖ σὲ Πολιτεία ποὺ κυριέψανε ληστὲς δυνατοὶ καὶ ὄμορφοι καὶ κουρσάροι—λεβέντες διψασμένοι ἀπὸ χρυσάφι καὶ γυναίκα.

Στὸ νοῦ του ἔμενε ἀπὸ τὶς ζωγραφιὲς κάτι τι σὰν ἀνάμνηση σφαγῆς—κορδέλες φαρδιὲς κι ὁλοκόκκινες, σὰ στράτες ποὺ περάσανε χέρι χέρι ὁ Θάνατος κ' ἡ Ἡδονή, ἔφηβοι ποὺ ξεκινοῦνε σὲ καραβοτσακίστρες θάλασσες νὰ καταχτήσουν τὴ ζωή, Μαγδαληνὲς ποὺ κλαίνε κ' ἐρωτολαχταρίζουν ἕνα κορμὶ ἀπὸ φιλντίσι, σταυρωμένο, Τροῖες πυρπολη-

νἄχω σιμά μου ἐσένα, ὀνειρευτὴ ψυχή,
νἄσαι κριτὴς στὰ ἔργα μου μἀχεῖλι γλυκασμένο.

Κ' ἔτσι νὰ μένω στὴ δουλειά μου ἀδιάκοπα,
νὰ λησμονῶ τοὺς πόνους μου στὴν εὔθυμη λαλιά σου,
νὰ παίρνω ἀπ' τὰ χαμόγελά σου δύνομη·
κι ὁλάκριβη ἀνακούφιση ἀπὸ τὴν ὀμορφιά σου.

Ποθῶ μέα' σ' ὅ,τι πάρω ἀπὸ τὴν Τέχνη ἀγνὸ
νἄχης κ' Ἐσὺ τὸν κόπο σου κ' ἐσὺ τὴν κουρασιά σου
καὶ τὰ στερνὰ τῆς Δόξας τὰ τριαντάφυλλα,
ποὺ θἀποχτήσω μιὰ φορὰ νὰ βάλω στὰ μαλλιά σου.

Καστελλόριζο, 1907.

ΠΕΤΡΟΣ Μ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Η Κοινη Γνωμη

ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΜΑΣ

Φίλε Νουμᾶ,

Στὸ φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» 15 Αὐγούστου διάβασα μὲ μεγάλη ὄρεξη μιὰ ἀληθινὴ συμβουλὴ στὸ ἄτυχο ἔθνος μας. Ἀληθινὴ συμβουλή, γιατὶ λίγοι εἶναι δυστυχῶς ποὺ σκέφτουνται χωρὶς προκατάληψη. Δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτα γιὰ τὸ στρατιωτικὸ κίνημα· καλὸ καὶ ἅγιο, καὶ μακάρι νὰ τὸ ἔκαναν ἀρχήτερα Κάλλια ὅμως ἀργὰ παρὰ ποτέ. Μὰ γιὰ τὴ συμμαχία ποὺ λές, θὰ εἶναι ἁγιασμένα τὰ στόματά τους ὅσοι ποῦνε καὶ γράψουνε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Στραβά, πολὺ στραβὰ ἔγραψαν καὶ γράφουν οἱ καλαμαράδες μας (1), ὑποστηρίζοντας πὼς μονάχα στοὺς Τούρκους σὰ μείνουμε θὰ σωθεῖ ὁ Ἑλληνισμός, καὶ ἂν πᾶμε μὲ τοὺς Ρούσους ἢ τοὺς Βουργάρους θὰ χαθοῦμε· αὐτὸ θαρρῶ πὼς δὲν εἶναι σωστὸς λογαριασμός. Στὴ Ρουσία βρίσκουνται πολλὲς χιλιάδες Ρωμιοὶ ποὺ ἔχουν τὰ σκολειά τους, τὶς ἐκκλησιές τους, τὴ γλώσσα τους ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ δῶ, καὶ ποτὲ δὲ σκεφτήκανε νὰ τοὺς κάμουνε Ρούσους· ἀλλὰ καὶ ὅσοι γενήκανε Ροῦσοι, τοὺς μπόδισε ἄργε ἡ κυβέρνηση νὰ δώσουνε στὸ ἔθνος τὶς περιουσίες τους; Ποιός φυσικώτερος σύμμαχος τοῦ Ρωμιοῦ ἀπὸ τὸ Ροῦσο; Αὐτοὶ μᾶς κρέμασαν καμπάνες στὶς ἐκκλησιές μας, αὐτοὶ μᾶς ἔκαμαν νὰ βγάλουμε τὸ σαρίκι τοῦ δούλου καὶ νὰ φορέσουμε κασκέτο καὶ καπέλο. Ἕως ἐχτές, καὶ σήμερα ἀκόμα, ἂν λιγάκι μᾶς λογαριάζουν οἱ Τοῦρκοι, μήπως δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ φόβο τῆς Ρουσίας; Ἀπὸ ποιούς περιμένουμε; Ἀπὸ τὴν Ἀγγλία; Μεγάλη ἀπάτη. Τῆς Ἀγγλίας δὲν τῆς συφέρνει νὰ δυσαρεστήση τὴν Τουρκιὰ γιὰ τοὺς Ρωμιούς, γιατὶ ἔχει τὶς Ἰντίες, τὴν Αἴγυφτο καὶ τὴν Κύπρο, καὶ ἴσως ἁρπάξει μὲ τὶς κολακείες της καὶ κανέν' ἄλλο νησί—Μυτιλήνη, Τένεδο, νὰ μὴν πῶ καὶ Κρήτη. Ἀπὸ τὴ Γαλλία; Κι αὐτὴ ἔχει τὰ δικά της, Τύννιδα κλ. Ἀπὸ τὴ Γερμανία; Αὐτὴ θέλει τὴν Τουρκιὰ νὰ τὴν ἔχη βυζί, ἀδιάφορο ἂν τὸ γάλα τὸ δίνουν οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς τους, κόβοντας τὸ ψωμὶ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν παιδιῶν τους.

Ἀπ' ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τὰ πιὸ μισητὰ γιὰ τοὺς Τούρκους εἶναι οἱ Ροῦσοι καὶ οἱ Ρωμιοί, κ' ἴσως πιὸ πολὺ οἱ Ρωμιοί, γιατὶ πρῶτοι αὐτοὶ ξεσκέπασαν τὴν Τουρκιά, κι ὅσοι πολέμοι γενήκανε μὲ τὴ Ρουσία ἡ αἰτία εἶταν οἱ Χριστιανοί. Δὲ μοῦ λέτε, ἐξὸν ἀπὸ τὴ Ρουσία ποιός ἔκαμε πόλεμο μὲ τὴν Τουρκιὰ ἑκατὸ χρόνια κ' ἐδῶ; Κι ὄχι μονάχα πόλεμο δὲν ἔκαμαν, μόνο καὶ τὴ βοήθησαν πάντα.

Μὲ ὅλους τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς τῆς Ρουσίας δὲν εἶναι λογικὸ νὰ μὴ βλέπουμε πὼς εἶναι φυσικὴ προστάτρια τῆς Ὀρθοδοξίας. Καὶ τώρα ὅπου οἱ Τοῦρκοι γυρεύουνε νὰ μᾶς τουρκέψουνε, μονάχα οἱ Ρούσικες ἐφημερίδες ἀρχίσανε νὰ φωνάζουνε γιὰ τὴν πολιτικὴ τῶν Νεοτούρκων.

Πῶς θέλετε, σεῖς καλαμαράδες, νὰ συμφωνήσουμε μὲ ἔθνος ποὺ ζητᾶ φανερὰ νὰ μᾶς ἀλλάξη τὴν πίστη τῶν γονιῶν μας; Ἐλᾶτε δῶ ν' ἀνοίξετε τὰ μάτια σας. νὰ δῆτε τί τραβοῦν οἱ Χριστιανοί, καὶ νὰ δῆτε πὼς ὄχι μονάχα τὸν ἐθνισμό μας θὰ χάσουμε, μὰ καὶ τὴ θρησκεία μας, ἂν μένουν τὰ πράματα ὅπως πηγαίνουν.

Μὰ τὴν ἀλήθεια εἶναι γιὰ δέσιμο ὅσοι νομίζουν πὼς ἂν πᾶμε μὲ τοὺς Ρούσους εἴμαστε χαμένοι, μὰ ὅταν μένωμε μὲ τοὺς Τούρκους θὰ σωθοῦμε. Ἐξακόσια χρόνια κοντεύουν καὶ τίποτε δὲν ἔγινε, καὶ ὅ,τι μποροῦσε καὶ μπορεῖ νὰ γείνη, σὰν περάσουνε δέκα χρόνια θἄναι ἀδύνατο. Μὴ μᾶς περνᾶ ἡ ἰδέα πὼς ἡ Ρουσία θέλει νὰ μᾶς κάμη Ρούσους. Γιὰ συμμάχους ὅμως, τὸ προτείνουν καὶ τώρα, ὅπως καὶ στὰ 1876, ἀλλὰ ἐμεῖς τὰ ἴ ια πάντα μυαλά. Ἂς ἀφήσουμε μιὰ στιγμὴ στὴν μπάντα πὼς ζητοῦν καὶ ἄρχισαν νὰ μᾶς ἀφαιροῦν τὰ προνόμια (1) καὶ θέλουνε σὰν παντρευούμαστε τὴν ἄδεια νὰ τὴν παίρνουμε ἀπὸ τὸν Ἰμάμη, καὶ σὰ βαφτίζουμε τὰ παιδιά μας νὰ παίρνουμε ἄδεια ἀπὸ τὸ δημόσιο Εἰσπράκτορα, ἄδεια πὼς ἔχουμε πλερωμένους τοὺς φόρους, καὶ ἂν δὲν εἶναι πλερωμένοι οἱ φόροι καὶ τοῦ γονιοῦ καὶ τοῦ νουνοῦ, τὸ παιδὶ θὰ μείνη ἀβάφτιστο, καὶ τόσα ἄλλα τέτοια. Ἐπαναλαβαίνω, πῶς θέλετε νὰ συφωνήσουμε μὲ τέτοιο ἔθνος ποὺ ψήφισε στὴ Βουλή του: Ὅποιος Χριστιανὸς γίνη Μωαμεθανὸς—Ἰσλάμης—δὲ θὰ πηγαίνη στρατιώτης, καὶ ὅποια Χριστιανὴ γίνη Χανούμ—Τουρκάλα — θὰ παίρνη προίκα ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ἀπὸ 50 λίρες ἕως 500, ἀναλόγως τὴ θέση της; Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ μονάχα. Στὸ τέταρτο ἐδάφιο τοῦ Κορανίου στὸ τέλος τοῦ δεύτερου φύλλου, γράφει: Ἐπιτρέπεται στοὺς πιστοὺς—Ἰσλάμηδες—νὰ παίρνουνε Χριστιανὲς γυναῖκες χωρὶς νὰ γίνουν καὶ αὐτὲς Τουρκάλες, ἀλλὰ τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ κάμουν θὰ εἶναι Ἰ σ λ ά μ, καὶ ἕως σήμερα αὐτὸ γινότανε. Ἀπὸ τρεῖς μῆνες κ' ἐδῶ ἄρχισαν οἱ πιὸ διαβασμένοι Μουλλάδες Νεότουρκοι νὰ ἐξηγοῦν μ' ἄλλον τρόπο αὐτὸ τὸ ἐδάφιο τοῦ Κορανίου. Λένε: Ἀφοῦ ὁ Προφήτης λέει στὸ τέταρτο ἐδάφιο πὼς ἐπιτρέπεται νὰ παίρνουμε Χριστιανὲς γυναῖκες, καὶ δὲ λέει νὰ μὴ δίνουμε καὶ στοὺς Χριστιανοὺς τὶς γυναῖκες μας, ἄρα πρέπει νὰ δίνουμε καὶ στοὺς Χριστιανοὺς ἂν θέλουνε ἀπὸ τὶς γυναῖκες μας, καὶ τὰ παιδιά τους νὰ εἶναι Μωαμεθανοί. Καὶ ὅπως σὲ ὅλα ἡ θρησκεία τους εἶναι μουζεβίρικη θὰ εὕρουν καὶ αὐτοῦ κανένα μουζεβαρλίκι καὶ τότες; Βάλ' του ρίγανη. Βλέπετε πὼς ἐξηγοῦν ὅπως θέλουν τὸ Κοράνιο τους, ὅπως ἐμεῖς τὴν ἱστορία μας! Ἀφῆστε γιὰ λίγον καιρό, κύριοι καλαμαράδες, τὴ γραμματικὴ καὶ τὶς ἱστορίες καὶ δῆτε ὅτι τὸ Σύνταγμα ἔφερε τὴν Ἑλλάδα σ' αὐτὰ τὰ χάλια, καὶ ὅτι τὸ Τούρκικο Σύνταγμα εἶναι ὁ τάφος τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ.

Σκεφτῆτε ὅσο εἶναι καιρὸς καὶ ἐνεργεῖστε, γράψετε, σβύσετε, κάμετε τὰ πάντα ἄνω κάτω. Κάψετε κάμποσα Γυμνάσια καὶ κάνετε κάμποσα

(1) Ἀπ' ὅλους πιὸ πολὺ ὁ κ. Καζάζης ποὺ ἔγραφε «Μῖσος κατὰ τῶν Βουλγάρων», ἀντὶ νὰ γράφει «Μιμηθῶμεν τοὺς Βουλγάρους καὶ συμμαχήσωμεν μετ' αὐτῶν».

(1) Ζητοῦν νὰ πάρουν τὶς περιουσίες τῶν σκολειῶν, ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηριῶν, καὶ νὰ πλερώνουν αὐτοὶ τοὺς δεσποτάδες, παπάδες καὶ δασκάλους. Ἀκύρωσαν δυὸ διαθῆκες ἐπειδὴ δὲν εἶταν ἀπὸ τὸν Καδῆ ἐπικυρωμένες καὶ τόσα ἄλλα.

μένες, ποὺ ἀπὸ τὰ σπλάχνα τους ξεπετιέται, μέσα σὲ χαλάσματα καὶ σὲ καπνοὺς καὶ φλόγες, κατάλευκο κι ἀνέγγιχτο τὸ ἱερὸν ἄνθος τῆς Ἑλένης.

— Ὀρέστη μου, Ὀρέστη μου! τί ἔχεις;

Τοῦ κρατοῦσε τὸ χέρι κ' ἤθελε νὰ τὸ κρύψει μέσα στὰ στήθια της γιὰ νὰ τὸ ζεστάνει καὶ νὰ τὸ παρηγορήσει.

Δὲν τολμοῦσε—πῶς νὰ τολμήσει; νὰ τοῦ πεῖ νὰ πάνε στὴν ἐκκλησιά. Ἕνα φεγγάρι ἀλλόκοτο, μεγάλο, ξαγριεμένο ἔμπαινε ἀπὸ τὰ τζάμια.

— Ἄφηνέ με! Πῶς σέρνεσαι καὶ πιάνεσαι ἔτσι ἀπάνω μου καὶ γλείφεις τὸ χέρι μου, σὰ σκυλάκι; Ἄφηνέ με!

Κι ἀποτράβηξε τὸ χέρι του ἀπὸ τὸ ἀγκάλιασμά της καὶ τὴν ἔσπρωξε μὲ καταφρόνια.

— Ὀρέστη μου!

Τὸ φεγγάρι, ὡς τὴν ἔσπρωξε ὁ Ὀρέστης, ἔπεσε ἀπάνω της καὶ τὴν τύλιξε χλωμό, σὰ σάβανο. Καὶ φάνηκε τόσο λυπημένη, τόσο μικρὴ κι ἀνήμπορη, ποὺ ὁ Ὀρέστης δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξει τὴν ψυχοπόνια καὶ τὸν εἶχτο. Κοντοστάθηκε λίγο, σὰ νἄθελε νὰ τῆς ζητήσει συχώρεση. Κοντοστάθηκε, γλύκανε τὴ φωνή του καὶ τὴ ρώτησε:

— Τί μὲ θές;

— Ὀρέστη, ἀπόψε, ἂν θές... Πάμε στὴν ἐκκλησιά... Εἶναι μεγάλο Σάββατο... Θἄρθει κι ὁ Γοργίας σὲ λίγο νὰ πάμε μαζί...

— Στὴν ἐκκλησιά!;

Γέλασε τὸ σπαραχτικώτατο γέλοιο τοῦ πόνου. Πετάχτηκε ἀπάνω καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ἑτοιμαζότανε ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του γιὰ νὰ φωνάξει καὶ νὰ εἰρωνευτεῖ καὶ νὰ βρίσει—κ' ἔτσι ν' ἀλαφρώσει λίγο, εἶδε τὴ Χρυσούλα νὰ κοίτεται μέσα στὸ φεγγάρι, ἀπαρηγόρητη. Κ' ἔσκυψε καὶ τὴν τράβηξε καὶ μὲ τὰ δυό του τὰ χέρια ἀπάνω καὶ καθίσανε πάλι μαζὶ στὸν καναπέ. Τῆς χάδευε τὰ μαλλιὰ ἀπελπισμένος.

— Κακὸς δὲν εἶμαι! Συχώρεσέ με. Ἡ ζωὴ ἀρχίζει καὶ μοῦ ξεσκεπάζεται τόσο ἄγρια καὶ τραγικὴ κι ἀνήθικη ποὺ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ μένω ἤρεμος κυτάζοντας τὴν ξέθωρη, τὴν ἀδικοχαμένη κι ἀνισόρροπη ζωή μου. Ὅλος ὁ κόσμος παρουσιάζεται τώρα μπροστά μου ἀπέραντο θρακικὸ μεθύσι—τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα κ' οἱ ψυχὲς τρικλίζουνε καὶ παραμιλοῦνε ἀπὸ τὸ ἀψὶ κρασὶ ποὺ τοὺς κερνᾶ ὁ ἥλιος. Κ' ἐγὼ δὲν μπορῶ πιὰ νὰ καθίσω στὸ τραπέζι καὶ νὰ γεμίσω τὸ ποτήρι μου καὶ νὰ πιῶ!..

— Σώπα, σώπα, Ὀρέστη μου!

Ἔπλεξε πάλι ἡ δύστυχη τὰ χέρια της γύρω στὸ λαιμὸ τοῦ Ἀγαπημένου καὶ ξέχασε τὸν πόνο της μπροστὰ στὸν πόνο τὸ δικό του καὶ δὲν ἤξερε τί λόγια νὰ πεῖ καὶ πῶς ν' ἀγκαλιάσει γιὰ νὰ τὸν παρηγορήσει λίγο.

— Σώπα, σώπα, Ὀρέστη μου!

— Νὰ σωπάσω; Μὰ μέσα μου ξύπνησε τὸ φριχτὸ φίδι τοῦ δισταγμοῦ ποὺ ὅσο περισσότερο τρώει τὰ σπλάχνα μου, τόσο περισσότερο πεινᾶ. Τί νὰ τοῦ δώσω ἀκόμα; Τί νὰ τοῦ δώσω ἀκόμα;

Εἶχε πέσει ἀπάνω στὸν καναπὲ κι ἀγκομαχοῦσε.

Εἶχε πέσει ἀπάνω στὸν καναπέ, ἠθοποιὸς τῆς ζωῆς μεγαλόστομος, ποὺ εἶχε πάρει πολὺ τραγικὰ καὶ πολὺ ἄψηλὰ τὸ ρόλο ποὺ τοῦ εἶχε δώσει ἡ Μοῖρα. Κ' εἶναι ἀλήθεια, εἶτανε τραγικότατος ὁ ρόλος, μὰ μποροῦσε καὶ νὰ τὸν παίζει πιὸ σεμνά, πιὸ ἥσυχα καὶ πιὸ ἀνθρώπινα. Νὰ μὴ καταχτυπᾶ τοὺς κοθόρνους του τόσο δυνατά, ἀπάνω στὰ σανίδια τῆς σκηνῆς, νὰ μὴν ὑψώνει καὶ τόσο κοσμοκρατορικὰ τὰ χέρια καὶ νὰ κορδώνεται τόσο ἀγέρωχα κ' ἐπιταχτικὰ μπροστὰ στὸ Ἄπειρο—κ' ἔπειτα στὴ λύση νὰ μὴ γκρεμίζεται καὶ τόσο ἀπότομα καὶ νὰ ξεσκίζει τὶς σάρκες του καὶ νὰ βγάζει τὰ μάτια του καὶ νὰ μουγγρίζει τόσο τραγικὰ καὶ νὰ κλαίει, ἔτσι σὰ γυναίκα...

(Ἀκολουθεῖ)

Σκολειά, ποὺ ὅταν τελειώνουν οἱ μαθητάδες ἀπ' αὐτὰ νὰ μὴ ζητοῦνε θέσες στὰ ὑπουργεῖα, ἀλλὰ δουλειά, δουλειὰ ποὺ φέρνει χρῆμα καὶ ζωὴ κι ὄχι σαχλαμάρες ἰδανικὲς καὶ θεωρίες ἀνόητες. Δυστυχῶς τὸ ἔθνος μας, τὸ πιὸ ἔξυπνο ἔθνος τοῦ κόσμου, εἶναι καὶ τὸ πιὸ ἀνόητο. Φυσικὸς ὅρος βλέπετε. Νὰ ξυπνήσουμε.

ΕΝΑΣ ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ ΡΩΜΙΟΣ

—

Η «ΤΡΕΛΛΗ»...ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Φίλε Νουμᾶ,

Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, σοῦπεσε ποτὲ στὰ χέρια ἕνα ἡμερολόγιο τῆς Φιλόκαλης Πηνελόπης τοῦ 1909; Ἐγώ, σὰν ἔτυχε νὰ μὴν ἔχω μήτε γυναίκα, μήτε ἀδερφή, ποὺ νὰ κεντάει, τὸ βρῆκα προχτὲς στὸ πανεράκι καποιανοῦ κοριτσιοῦ, ὕστερ' ἀπὸ ἕναν ἀλάκερο χρόνο. Καὶ δὲ θὰ τἄνοιγα βέβαια μιὰ ποὺ γράφει ἀπ' ἔξω «Ἡμερολόγιο τῆς *Φιλοκάλου* Πηνελόπης»· τἄνοιξα μονάχα ἀπὸ δημοσιογραφικὴ περιέργεια καὶ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια δὲ μετάνοιωσα. Στὴν ἀρχὴ κάτι ὄμορφα κλισὲ μὲ κάνανε νὰ τὸ ξεφυλλίσω μ' εὐχαρίστηση, μὰ σὰν προχώρησα κ' ἔφτασα στὴ σελίδα 63 πήδηξα δίχως νὰ τὸ θέλω ἀπ' τὴν καρέκλα μου. Κάποιος εἶχε ἁρπαμένα 'πὸ τὸ λαιμὸ τὸν κ. Ψυχάρη καὶ πολεμοῦσε νὰ τοῦ φορέση μποξὰ δασκαλίστικο καὶ ζακὲ καὶ νὰ τοῦ βάλη στὸ χέρι ὀμπρέλλα ἀπὸ κεῖνες τὶς Ζακυθιανές. Μὴ σοῦ φαίνεται παράξενο. Ὅπως σ' τὸ λέω ἔτσι καὶ εἶναι. Πάρε τὸ Ἡμερόγιο γιὰ περιέργεια κι ἄνοιχ' το. Στὴ σελίδα ποὺ σοῦ γράφω θὰ ἰδῆς σκοτωμένο ἕνα δήγημα τοῦ κ. Ψυχάρη, τὴν «*Τρελλή*», καθὼς τὸ γράφει, καὶ κάτου ἀπὸ τὸν τίτλο τὸν κ. Ψυχάρη ντυμένο, ὅπως σοῦπα, καὶ σὲ κακὰ χάλια.

Καὶ νὰ μὴ σ' τὰ πολυλογῶ φτάνει νὰ πάρω μιὰ σημείωση, καθὼς τὴν ἔχει καθίσει κάτου ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα κάποιος, σπουδαῖος καθὼς φαίνεται, μὰ καὶ πολὺ σεμνός, σὰ δὲ βάνει ἀλάκερο τὄνομά του, μὰ ὑπογράφεται μονάχα Σ. Μ. — σὰ νὰ ποῦμε ΣιΜιτζῆς. — Ἡ σημείωση αὐτὴ λέει:

«Τὸ διήγημα τοῦτο — δηλαδὴ ἡ «Τρελλὴ» τοῦ κ. Ψυχάρη — γραφὲν ἐν πρωτοτύπῳ γαλλιστί, ἐδημοσιεύθη πρὸ ἐτῶν εἰς τὸ «Monde Moderne» τῶν Παρισίων. Ἡ χάρις καὶ ἡ δροσερότης τοῦ ὕφους εἶναι τόσον *θελκτική*, ὥστε νὰ ηὔχετό τις ἐν ὀνόματι τῆς καλαισθησίας, ὁ κ. Ψυχάρης νὰ μὴν εἶχε ποτὲ γράψει τίποτε εἰς ἄλλην γλῶσσαν πλὴν τῆς γαλλικῆς»

Ἐγώ, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, λυπήθηκα, ποὺ ὁ κ. Ψυχάρης δὲν εἶχε γράψει τὴν «Τρελλὴ» κινέζικα γιὰ νὰ γλύτωνε ἀπ' τὰ νύχια τοῦ Σ Μ. Νὰ τὸ διαβάσω δὲν μπόρεσα, μὰ θαρρῶ πὼς τὸ δήγημα ξετυλίγεται στὸ Πήλιο. Καὶ φαντάσου ποὺ ὁ ἀθεόφοβος μεταφραστὴς βάνει τὸν Ψυχάρη τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε μέσα στοὺς Πηλιορίτικους παράδεισους νὰ λέει πὼς: «κἱ *δρύες* καὶ αἱ *συκομωρέαι* καὶ ἡ *βλάστησις διεβίβρωσκεν* ἀκαταπαύστως ἀμειλίκτως τὸ ἔδαφος, αἱ δὲ *σκολόπενδραι ἀνέθρωσκον* — ἔσκασα, γιὰ τὸ Θεό, ἀπ' τὸν καπνὸ — παντοχόθεν». Καὶ ὁ Ψυχάρης, κατὰ τὸν ἀντίχριστο μεταφραστή, ἔβλεπε «τὰς *γλαυκὰς πεδιάδας αἴπερ* ἐξετείνοντο εὐθυτενεῖς, ὄρθιαι, ἀπροσπέλαστοι, ἀχανεῖς καὶ οὐδαμοῦ ἐφαίνοντο ψαύουσαι τὴν γῆν!!!» — Μοιάζει νὰ λέει γιὰ κρεμαστοὺς κάμπους. Ἔτσι δὲν εἶναι; — Καὶ κεῖ, λέει ὁ ΣιΜιτζῆς, ποὺ «αἱ σταγόνες *ἐνσφενδονίζοντο*, διήλαυνον τὸν συνηφερῆ καὶ κατακιγίζοντα θόλον τῶν δρυῶν, ὁ Ψυχάρης ἔβλεπεν ὅτι «ὅλον αὐτὸ τὸ δάσος ἐκυλίετο πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις *ὠρθοῦτο* — κουράγιο παιδιὰ — τότε πρὸ τοῦ ὄμματος μὲ τὸ ἀενάως κινούμενον καὶ εὐμετάβολον κυανοῦν της *ἐκεῖνο*, ὁμοία πρὸς ἄλλο βουνόν, λάμπουσα, *κυαναυγής*».

Σᾶς λυπᾶμαι καὶ δὲν παίρνω ἄλλα ἀπὸ τὴ μετάφραση αὐτή· σᾶς λυπᾶμαι. Τὸ βιβλίο θὰ τὸ στείλω στὸν κ. Ψυχάρη, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ μᾶς κάνει τὸ χατήρι νὰ γυρίση τὸ δήγημα στὴ γλώσσα μας. Νὰ τὄκανε, τί καλά.

Ἀθήνα, 16 Νοέβρη 1909.

Δικός σου

ΓΕΩΡ. ΗΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΛΑΚΗΣ

—

Ο ΠΕΜΤΟΣ ΚΤΛ.

Φίλε Νουμᾶ,

Ἐδιάβασα στὸ τελευταῖο φύλλο τὶς «Γλωσσικὲς σημειωσοῦλες» τοῦ κ. Ψυχάρη κ' εἶδα ὅσα γράφει γιὰ τὸ *πέμτος* Μὲ αὐτὰ θυμήθηκα πὼς στὴν Κέρκυρα, ὅτα μιλοῦνε γιὰ τὰ μερτικὰ τοῦ λαδιοῦ ποὺ παίρνει ὁ νοικοκύρης ἀπὸ τὸ χωριάτη, λένε μερίδιο ἢ μερτικὸ *πέντατο*=1)5, *ἕξατο*=1)6, *ἕφτατο* =1)7 κ.λ. Ὅσο γιὰ τὴν *Ἀουστρία*, ὁ περσότερος κόσμος ἔτσι τὴ λέει. Τὸ *Ἀουστραλία* δὲν τ' ἄκουσα ποτές. Ὁ περσότερος κόσμος ὅμως στὸ Θιάκι καὶ στὴν Κεφαλλονιὰ λέει *Ἀουστράλια*, μὲ τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα.

Πάτρα, 22.11.909.

Μὲ ἐχτίμηση

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

—

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

— «Νέος Ἑλληνομνήμων τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα συντασσόμενον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου». Τόμος ἕκτος, τεῦχος Β', 30 Ἰουνίου 1909.

— Μαρίκας Κ. Φιλιππίδου «Μαρμαρυγαί», ποιήματα. Ἐν Τραπεζοῦντι 1909.

— Οὐράνη «Σὰν ὄνειρα». Ἀθήνα 1909.

—

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ὁ κ Γ. Φιλάρετος (ὁ «Ριζοσπάστης» 11 δὰ) ἔτσι ἔκρινε τὴ μελέτη τοῦ Ἴδα «Στρατὸς καὶ ἄλλα»:

— «Μαλλιαρὸς πρόξενος ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐμετικὴν γλῶσσαν τοῦ Ψυχαρείου Νουμᾶ μελέτην δῆθεν ἐκ Ρώμης ἀπὸ 7 τοῦ Σεπτέβρη ὑπὸ τὸν τίτλον Στρατὸς καὶ ἄλλα. Ὁ Στρ. Σύνδεσμος δὲν θὰ λάβῃ ἄραγε τὰ μέτρα του κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου πληρωνομένων ἀηδῶν καὶ ἐπιβλαβῶν μαλλιαρῶν, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἐν τούτῳ ἀδρανεῖ;»

— Μ' ἄλλα λόγια, νὰ πάυτεῖ ὁ Ἴδας γιατὶ γράφει ρωμαΐκα καὶ νὰ ξαναγίνει Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ὁ κ. Φιλάρετος, γιατὶ φλυαρεῖ ἑλληνοπρεπέστατα.

— Στὴ «Νυχτερινὴ σχολὴ» τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τοῦ Βόλου ὁ κ. Π. Μοσχοβίτης διάβασε τὴν περασμένη Κεριακὴ τὸ «Στὴν ὀξώπορτα» τοῦ Ταγκόπουλου. Καθὼς γράφει ὁ «Ἐργάτης» τοῦ Βόλου «οἱ ἐργάται συνεκινήθησαν μέχρι δακρύων καὶ μὲ λύπην ἀπεχώρουν μὲ τὰς ὡραιοτέρας ἐντυπώσεις».

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000!

ΛΑΧΕΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἕκαστον γράμματιον ἰσχῦον διὰ τὴν κλήρωσιν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ:

ΜΕΓ ΚΕΡΔΟΣ	ἐκ δραχ.	**100,000**
1 Κέρδος	» »	**25,000**
1 Κέρδος	» »	**10,000**
3 Κέρδη	» »	**5,000**
5 Κέρδη	» »	**1,000**
118 Κέρδη	» »	**100**
557 Κέρδη	» »	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....		**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων. **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης

Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σ. Μικρ. Ἡ πρώτη στροφὴ καλοῦτσικα πηγαίνει· μὰ οἱ δυὸ κατοπινὲς «χοροπηδοῦνε σὰν τις στερνὲς ἀχτῖνες τοῦ ἡλιοῦ».— κ. Κ. Β. Ἀντ. στὴ Gumuldjina. Λάβαμε τὸ γράμμα· τὰ βιβλία θὰ σοῦ τὰ στείλουμε.

ΣΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ,,

ἐν γραφεῖο, δρόμος Ζήνωνα 2, πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ ἐν ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ τὰκόλουθα βιβλία:

Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τόνειρο τοῦ Γιαννίρη» δρ. 1,—τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι» δρ. 1,—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικό μας ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση» δρ. 1,—τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» δρ. 1, «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» δρ. 1, «Παλιοὶ σκοποὶ» δρ. 2,—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «Τὸ Ἀνεχτίμητο» δρ. 1 καὶ «Οἱ Πετροχάρηδες» (δράματα) δρ. 1,—τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούργια» δρ. 1 καὶ «Οἱ λοξοὶ στρατοκόποι» δρ. 2,—τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιὰ» δρ. 1,—τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» δρ. 1, «Ὁ Ἄσωτος» δρ. 1 καὶ «Οἱ Ἀλυσσίδες» δρ. 2 (δράματα),—τοῦ Χ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ «Ὁ Μέγ' Ἀλέξαντρος» δρ. 1,—τοῦ Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαΐκης γλώσσας» δρ. 3 καὶ «Ἀπὸ τοὺς θρύλλους τῶν αἰώνων» δρ. 1,—τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ «Τὰ Ὡραῖα» Α' Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς δρ. 2, Β' Τρελλὰ τραγούδια δρ. 2,—τῆς κ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ «Ὁ ἀθρώπινος μηχανισμὸς» χρυσοδεμένος δρ. 1 1)2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό,—τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα» δρ. 2,—τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνη καὶ Χλόη» (μετάφρ. Βουτιερίδη) δρ. 1,—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μετάφρ. Περγιαλίτη) δρ. 1,—τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη) δρ. 1,—τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ «Πλουτολογία» δρ. 1, «Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία» λεφτὰ 50,—τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ Σαλονιοῦ» δρ. 1,—τοῦ Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα» λεφτὰ 50,—τοῦ ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ «Ὁ Προσκυνητής» δρ. 1,—τοῦ ΣΚΙΠΗ «Ἡ Μεγάλη Αὔρα» δρ. 2,—τοῦ ΜΑΥΡΟΥΔΗ «Μικρὰ τραγούδια»,—τοῦ ΝΙΚΟΥ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ «Τὰ ἀγριολούλουδα» δρ. 1,—ΕΛΙΣΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωή» δρ. 2,—ΒΑΡΛΕΝΤΗ «Δοξα καὶ Ζωή» δρ. 1 καὶ «Ἀητοὶ καὶ Λελέκια» δρ. 1,—ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ «Ἀλήθεια καὶ Ψέμμα» δρ. 1 καὶ «Μαρία Πενταγιώτισσα» (δράμα) δρ. 1,—ΚΩΣΤΑ Γ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ «Μοσκιὲς» δρ. 1,—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ «Μπουμπούκια» δρ. 1,—ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΡΕΣΚΟΥ «Βλαχικα τραγούδια» δρ. 2,—ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ 3 μπαλάντες γιὰ πιάνο 1 δραχμὴ ἡ μιά,—ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ «Τὰ τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» δρ. 2,—Ζ. ΦΥΓΙΔΗ «Δίχως ἀκρογιάλι» δρ. 1, «Χτισμένο στὸν ἄμμο» δρ. 1. καὶ «Νίτσα» δρ. 1,—Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ «Ξενηλασία ἢ Ἰσοτέλεια» τόμ. 2, δρ. 5.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» στέλνει στοὺς συντρομηταδες τοῦ Ἐξωτερικοῦ ὅ,τι βιβλία τοῦ ζητήσουνε στὶς τιμὲς ποὺ τὰ πουλοῦνε τἄλλα βιβλιοπωλεῖα, δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.

Τόμοι περασμένοι τοῦ «Νουμᾶ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρῶτο ποὺ δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πουλιοῦνται δρ. 12 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. 12 γιὰ τὸ Ἐξωτερικό.